

5. Anàlisi de la cobertura de les declaracions de Marta Ferrusola i Heribert Barrera

1. Introducció

En aquest capítol analitzarem la cobertura¹ que els diaris *El País*, *La Vanguardia*, *El Periódico* i *l'Avui* van fer arran de la polèmica creada per unes declaracions de Marta Ferrusola i Heribert Barrera sobre immigració el mes de febrer de 2001.

Ambdós processos van units per diverses qüestions. Ferrusola i Barrera són dos personatges de l'òrbita nacionalista catalana, encara que en diferents espais del ventall polític. Les declaracions i les reaccions d'agents polítics i socials al respecte es van succeir cronològicament i els processos s'enllacen en el temps. Marta Ferrusola fa les seves declaracions en una conferència a Girona el dia 20 de febrer de 2001 i vuit dies després, el 28 de febrer, es publiquen fragments del llibre 'Què pensa Heribert Barrera. Per últim ens trobem davant de dues situacions de conflicte d'origen discursiu, sorgides de la publicació de les declaracions de Ferrusola i Barrera i posteriors reaccions dels actors amb presència en els mitjans de comunicació.

Dividim el capítol en cinc parts. L'explicació de cada una de les situacions de conflicte per separat, una segon apartat comú on es presenta els corpus de l'anàlisi, i una tercera part on s'expliquen els objectius, les hipòtesis i la metodologia d'anàlisi. Plantegem els mateixos objectius i hipòtesis per a les dues situacions en conflicte. Per fer el buidat utilitzarem, també, la mateixa fitxa d'anàlisi. El quart apartat està dedicat als resultats, que es presentaran separatament per a cada cas. Tornem a unir les dues investigacions en les consideracions sobre els objectius i les conclusions finals.

¹ Per la realització de l'anàlisi hem utilitzat informacions extretes d'*El País*, *La Vanguardia*, *El Periódico* i *l'Avui* i el llibre "Què pensa Heribert Barrera". VILA Enric; *Què pensa Heribert Barrera*. Barcelona: Dèria Editors, 2001.

L'estructura del capítol, amb parts comunes i autònomes, pretén relacionar els dos processos i les seves cobertures i, a la vegada, recollir no només els punts afins sinó també aquells que els hi són propis.

2. Explicació del corpus

El corpus d'anàlisi de l'estudi de la cobertura de la premsa escrita de les declaracions de Marta Ferrusola i posteriors esdeveniments està format per les notícies aparegudes en els diaris *Avui*, *El País*, *El Periódico* i *La Vanguardia* entre el 21 de febrer de 2001, un dia després de les primeres declaracions de Marta Ferrusola, i el dia 28 del mateix mes.

Entre aquestes dues dates apareixen el total de les informacions respecte les declaracions de Marta Ferrusola i les reaccions dels diferents actors amb presència en els mitjans. El dia 28 la polèmica sobre les paraules d'Heribert Barrera respecte al fenomen migratori resta força a la cobertura del cas Marta Ferrusola.

Pel que fa al corpus d'informacions sobre Barrera comença el dia 27 de febrer amb la primera notícia publicada a *La Vanguardia* i finalitza el 6 de març. La polèmica s'extingeix amb l'anunci de Barrera de què no assistirà al proper congrés d'ERC i la proposta de Jordi Pujol d'iniciar una ronda de converses amb els diferents partits de l'oposició.

3. Objectius, Hipòtesis i metodologia d'anàlisi

Objectius

Establim tres grans objectius comuns. En primer lloc *analitzar si la cobertura informativa abraça el conflicte amb tota la seva complexitat tant pel que fa als actors, com el problema i el procés*. També ens proposem *estudiar si la informació respecta les recomanacions del Manual d'Estil periodístic per al tractament de les minories ètniques*. Per últim, ens interessa determinar *si la informació reforça o afebleix l'ideari racista o discriminatori*.

Hipòtesis

En relació amb el primer objectiu formulem les següents hipòtesis:

1. Els immigrants no apareixen com a actors de la situació en conflicte a les informacions analitzades.

Les informacions analitzades presenten com a polèmica l'opinió de Barrera i Ferrusola sobre els problemes que comporta la immigració. Els immigrants, però, queden diluïts en el problema i no són considerats actors de la situació en conflicte.

2. La majoria de les informacions analitzades prenen com a representants dels immigrants ONGs i els sindicats CCOO i UGT.

Malgrat que les declaracions afecten el conjunt de la comunitat immigrada els immigrants no són font de primera mà per valorar les opinions de Heribert Barrera i Marta Ferrusola. A les informacions, en canvi, apareixen, sobretot, ONGs d'ajuda a l'immigrant i els sindicats majoritaris.

3. Les declaracions no estan contextualitzades (específica del conflicte Ferrusola)

Les declaracions dels diferents personatges públics, matèria primera de la situació de conflicte, no es contextualitzen. La falta de contextualització en dificulta una correcta comprensió. Més enllà dels elements que sempre influeixen en el resultat de les declaracions com l'entorn, l'ideari, públic, etc. els conflictes que ens ocupen estan influïts, entre d'altres coses, per:

- El debat sobre la nova llei d'estrangeria.
- Les tancades d'immigrants a les esglésies de Barcelona.
- En el cas de Heribert Barrera, les declaracions de Marta Ferrusola sobre la immigració fetes una setmana abans.

En el cas Barrera, però, necessitem afinar més la hipòtesi 3 per la qual cosa queda desmembrada en:

3.1. El conflicte està influït per les declaracions de Marta Ferrusola sobre immigració, una setmana abans.

3.2. Algunes de les declaracions de Barrera no estan prou contextualitzades i no permeten la seva correcta descodificació.

Al voltant del segon i tercer objectiu ens plantejem tres hipòtesis més:

4. La cobertura del conflicte és prou diferenciada a cada diari analitzat.

La superfície redaccional i el període de cobertura varia en cadascun dels diaris analitzats.

5. Els diaris aporten declaracions valoratives de personatges públics i no pas arguments que refutin les opinions de Barrera i Ferrusola.

Les declaracions de tots els actors es limiten a valorar negativament les opinions de Ferrusola i Barrera sense aportar arguments que les desautoritzin.

3.2.6. Els diaris en les informacions no es mostren neutrals, sinó que prenent part (específica pel cas Ferrusola).

Amb la publicació i la manera de cobrir la situació en conflicte s'afavoreix el posicionament en contra de les opinions de Ferrusola i Barrera.

Mostra

Per a analitzar la cobertura d'aquesta situació conflictiva, farem servir totes les informacions que hem reunit. És a dir la mostra cobreix tot el corpus que no és un volum inabastable de peces.

Instruments d'anàlisi

Per comprovar si les hipòtesis es confirmen, utilitzarem una graella de preguntes que formularem a cada una de les peces informatives recollides. Les preguntes segueixen l'esquema del triangle conflictual (actors-problema-procés):

Sobre els actors:

- **Quins són els actors presents en el conflicte?**

Ens interessa, sobretot, veure quins són els actors amb presència en les informacions. Analitzarem, també, si són considerats actors principals o secundaris. Estem preguntant, a la vegada, quins actors no són presents en la cobertura del conflicte.

- **Com són presentats els actors en conflicte?**

Desitgem recollir sota quins adjectius, qualificacions, valoracions o accions són presentats els actors amb presència en les informacions.

- **De qui són les declaracions que reproduïxen els diaris? Quina és la seva aportació al conflicte?**

Un cop presentats els actors ens preguntem quines declaracions recullen les informacions i com se les col·loca dins el conflicte, com a gènesis, com a crítics, versió oficial, etc.

Sobre el problema:

- **Com es defineix el conflicte?**

Volem saber de quina manera defineixen les informacions la situació en conflicte plantejada.

- **Com s'explica la gènesis del problema?**

Dins l'escala de declaracions que se succeeixen, ens interessa veure tant si s'obvia l'origen de la polèmica com si es deforma.

- **Com s'expliquen les tesis dels diferents actors?**

Quines tesis atribueixen les informacions als actors, amb quines paraules i quina és la forma en què es presenten, per exemple, amb cita directa, indirecta, descripció, etc.

- **Com es contextualitzen les declaracions, idees, etc. dels actors en conflicte?**

Aquesta qüestió deriva de l'interès de descobrir quin és el nivell de contextualització que ofereixen les informacions, especialment en el cas de les declaracions dels actors.

- **Quina quantitat d'espai i de temps dediquen els diaris al conflicte?**

L'atenció que dedica el diari al conflicte es reflecteix en l'espai i la durada del període en què hi ha informacions que en parlen.

Pel que fa a l'espai, agruparem les peces en grans, mitjanes o petites. Les grans seran aquelles que ocupen més de mitja plana, les mitjanes entre mitja plana i un vuitè i les petites menys d'un vuitè.

Sobre el procés:

- **Quines són les fonts que fa servir el diari?**

Aquí ens fixarem en si es diu d'on s'han tret les declaracions: documents, rodes de premsa, articles, etc.

- **S'expliquen les (possibles) mediacions per resoldre el conflicte?**

Les informacions aporten solucions per resoldre la polèmica entre els diferents actors?

- **Com paper té el diari entre els actors en conflicte?**

A partir de l'anàlisi de les informacions podem veure si el diari esdevé un canal de diàleg entre els actors, si és detonant d'alguna de les variacions en les fases del problema, si aporta solucions, etc.

A partir d'aquestes qüestions hem dissenyat la fitxa de buidat de les informacions que ens servirà per respondre les preguntes de forma individual. De les respostes a les preguntes en traurem els resultats que validaran o refutaran cada hipòtesi i en deduirem resultats globals.

Estem ara en disposició d'abordar l'anàlisi dels casos Ferrusola i Barerra de manera individual.

5.1. El cas Ferrusola

1. La descripció del conflicte

Procés

En el moment en què sorgeix la polèmica per les declaracions de Marta Ferrusola, la lluita dels immigrants en defensa dels seus drets està en un punt àlgid. Fa un mes que un important col·lectiu d'immigrants protagonitzen tancades a diferents esglésies de Barcelona i la premsa se n'ocupa força. [Vegi's el capítol que dediquem al seva cobertura].

El dia 20 de febrer de 2001 Marta Ferrusola, dona de Jordi Pujol, el president de la Generalitat de Catalunya, intervé en un col·loqui organitzat per la Fundació Caixa de Girona. Responent a preguntes de les persones del públic Marta Ferrusola manifesta una sèrie d'opinions personals respecte al fenomen de la immigració a Catalunya. La part més polèmica de les declaracions és recollida l'endemà per la premsa, en algun cas com a notícia de portada. Podem agrupar les declaracions subratllades pels diaris (*El Periódico*, *El País*, *La Vanguardia*, *l'Avui*) en:

- **Immigració i llengua.** Per exemple: “Aquests immigrants han anat a un país, i saben dir *buenos días*, *buenas tardes* i *dame de comer*, i poca cosa més”; “Després, parlen mig en la seva llengua, mig en castellà. Em sap greu dir-ho, però és així”; “Qui es quedi a Catalunya que parli en català, perquè el castellà sí que el parlen”, i “S’ha de fer un esforç col·lectiu per ensenyar-los català”.
- **Immigració i religió.** Per exemple “Això de les imposicions és una cosa molt forta, perquè potser d'aquí 10 anys les esglésies romàniques no serviran i serviran les mesquites”; “És molt difícil aconseguir que practiquin la religió sense que ens intentin convèncer”; “La seva religió estableix una manera de menjar i de comportar-se diferent”, i “Els que la practiquin, però que no ens l'imposin a nosaltres”.

- **Immigració i cultura.** Per exemple “Els immigrants que arriben tenen poca cosa del seu país i tenen més fills perquè ho marca la seva cultura”.
- **Ajudes públiques a la immigració.** Per exemple “Qui surt beneficiat d'aquestes petites ajudes són aquests immigrants que han arribat, perquè es donen a la gent que no té absolutament res”; “Passa el mateix amb els pisos protegit. Es donen a gent immigrada que fa ics temps que és aquí”; “El meu marit està cansat de donar-ne a marroquins i magrebins”, i “Jo no mano només puc practicar el boca-orella. El problema és que les ajudes només serveixen pels immigrants que acaben d'arribar”.
- **Tancades dels immigrants a les esglésies.** Per exemple “La seva imposició és constant. Persones amb una mentalitat molt concreta són les que es tanquen a les esglésies”.

Arran de la publicació de les opinions de Ferrusola, IC-V presenta al Parlament una bateria de preguntes al respecte en un dia en què també s'aprova una moció amb la unanimitat de la cambra en la qual s'acorda no instrumentalitzar políticament la immigració.

El mateix dia de la publicació, el 21, partits polítics, associacions d'immigrants, sindicats i organitzacions no governamentals valoren negativament les opinions de Ferrusola i en rebutgen els arguments. Paral·lelament Marta Ferrusola, en defensa de la seva imatge pública, matisa les paraules a través de l'agència *Europa Press*. Reclama, per exemple, la integració de tots els immigrants “des de fa molt temps he cregut que l'única política vàlida era la de la integració, tant des d'un punt de vista social com humà”; una societat acollidora “sempre he demanat també que s'expliqués bé als nouvinguts quin és el país que els rep, que se'ls faciliti la comprensió de que és Catalunya”, i la participació de la ciutadania “tota la nostra societat actués de manera que possibilités la seva incorporació i que tots tinguéssim clars els nostres drets i deures” (*Avui*, 22 de febrer de 2001).

La rectificació de Marta Ferrusola, resta gairebé silenciada per la premsa escrita.

El mateix dia 21, Artur Mas, conseller en cap de la Generalitat de Catalunya, en una entrevista a Ràdio Espanya defensa a la dona del president amb l'argument que el que pensa Marta Ferrusola ho pensa molta gent i que al no ocupar cap càrrec institucional les seves opinions són perfectament respectables. Més tard, però, en una roda de premsa

per explicar els acords de l'executiu, Artur Mas modifica l'estratègia i decideix guardar silenci davant del que segons ell són “declaracions realitzades a títol individual”.

Per altra banda, un grup d'immigrats intenten boicotejar una conferència de Enrique Fernández-Miranda, delegat del govern per a l'Estrangeria, a la Fundació La Caixa de Barcelona. En la concentració es poden veure pancartes protestant contra les declaracions de Marta Ferrusola.

No és fins el dia 23 en una entrevista a Ona Catalana que Jordi Pujol decideix trencar el silenci per defensar a Marta Ferrusola emfatitzant que ella és una persona independent amb opinions pròpies, que aquestes són compartides per moltes persones i remarcant que la política d'immigració de CiU és oberta i integradora. Jordi Pujol també diu que entén que les paraules de Marta Ferrusola hagin molestat a organitzacions socials i sindicats, i lamenta que la rectificació posterior de Ferrusola no s'hagi tingut en compte.

L'endemà, coincidint amb una reunió del Consell Nacional del PSC, Pasqual Maragall crítica a CiU: “Una cosa és que dins l'ànima tinguem aquests sentiments i una altra, que gosem dir que aquest odi és legal, legítim i s'ha d'actuar en funció d'ell” i retreu als dirigents del partit que es “dediquen a dir el que pensen que la gent pensa”.

Al llarg d'aquests cinc dies la premsa ha publicat tot tipus de reaccions de rebuig i crítica per part de diferents partits polítics, associacions i organitzacions.

Més enllà del dia 25 la polèmica perd força i es dilueix a partir del dia 28 del mateix mes amb la polèmica la publicació del llibre *què pensa Heribert Barrera*.

Actors

Els actors implicats són:

- Marta Ferrusola: dona de Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya. Al voltant d'ella es desenvolupa la polèmica. Les seves declaracions inicien el procés, però aquest evoluciona independentment de les seves accions posteriors.
- CiU: el partit en el govern de la Generalitat. Oscil·la entre la defensa de Marta Ferrusola i la voluntat de desmarcar-se de les opinions motiu de la polèmica.
- PP, ERC, PSC, PSOE, IU, IC-V: partits polítics que constitueixen l'oposició política a CiU i valoren negativament les declaracions de Ferrusola i l'actuació corresponent de CiU.

- Premsa i ràdio són també actors perquè fan públiques les declaracions de Marta Ferrusola i recullen i alimenten les reaccions polítiques i socials a l'entorn d'aquestes. Encara que l'objecte de l'anàlisi que ens proposem fer sigui la cobertura en premsa de la polèmica i dels conflictes generats, precisament és la publicació de les declaracions de Ferrusola el que desencadena el procés que analitzarem i, per tant, els que l'han publicada, esdevenen actors en aquesta situació de conflicte.
- Immigrants: són objecte de les declaracions de Marta Ferrusola i subjectes de les reaccions en contra d'aquestes.
- Associacions i sindicats: SOS Racisme, Fundació Pau i Solidaritat, Associació de Treballadors Immigrants Marroquins a Espanya, Intermon, CCOO, UGT, etc. Rebutgen les declaracions i, en alguns casos, ofereixen arguments a favor de la convivència i la integració.

Problema

Les declaracions de Marta Ferrusola i les posteriors reaccions d'agents polítics i socials dibuixen dos tipus de conflicte. El primer és el suposat xoc entre dues menes de discursos sobre el fenomen de la immigració. Les declaracions de Marta Ferrusola són interpretades pels immigrants i pels agents socials i polítics presents en el procés en clau de racisme, xenofòbia i intolerància. En la majoria de casos la línia discursiva d'aquests actors, però, no es basa en arguments en defensa dels immigrants i de la seva integració sinó en la crítica a Marta Ferrusola i al seu entorn polític.

En segon lloc, es produeix un conflicte d'interessos relacionat amb la competència entre els partits polítics. Els partits polítics, estatals i nacionals d'oposició a CiU, estenen la crítica a les declaracions de Marta Ferrusola a Convergència i Unió. Per exemple, *La Vanguardia* publica el dia 22 de febrer de 2001 les declaracions de Josep Hugué, vicepresident d'ERC, "(...) consideró que Ferrusola pudo actuar con oportunismo, ya que existe una "creciente sensación de alarma ante el fenómeno de la inmigración y alguien puede especular que con estas declaraciones se pueden obtener votos"". Es relaciona les declaracions de Ferrusola amb una estratègia electoralista de CiU.

2. Resultats

4.1. Els immigrants no apareixen com actors de la situació en conflicte

En la primera hipòtesi suposàvem que els immigrants no apareixien en les informacions com a actors.

La hipòtesis es vàlida en l'*Avui* i *El País*, i no en *La Vanguardia* i *El Periódico*.

El País

En *El País*, durant el període analitzat i respecte el conflicte que ens ocupa, els immigrants no apareixen en cap article com actors.

La Vanguardia

En el cas de *La Vanguardia* els immigrants apareixen en dos de les sis peces dedicades a les declaracions de Marta Ferrusola. En una informació apareguda el dia 22 de febrer es recullen les tesis dels immigrants tancats a les esglésies, a través de la descripció de les pancartes que porten en l'intent de boicotejar una conferència del delegat del govern per a l'Estrangeria, Fernández Miranda, a Barcelona. Les seves tesis estan immerses en un context de tensió i enfrontament ja que s'enquadren dins el moment precís del boicot i queden tancades en aquest instant en què hi ha presència dels antidisturbis policials i els manifestants tallen una part del Passeig de Sant Joan. Elements que contribueixen a una presentació i lectura poc profunda de les seves protestes. Dos dies després, el 24 de febrer, se citen les paraules de Norma Falconi, presentada per la publicació com a portaveu dels immigrants: "Si no hablan catalán –dijo Norma Falconi en alusión a las declaraciones de Marta Ferrusola- es porque no han tenido acceso a los cursos de formación y catalán" (sic).

El Periódico

El Periódico és, de les publicacions analitzades, el que dóna més presència als immigrants en tres informacions d'un total de sis. El 21 de febrer, un dia després de les declaracions de Marta Ferrusola, són recollides les opinions de l'associació GRAMC, considerada en la informació, un dels grups d'immigrants més importants de Girona. L'endemà el mateix diari publica dues informacions en les quals apareixen els immigrants com actors. Una d'elles està dedicada al boicot d'un grup d'immigrants a la conferència de Fernández-

Miranda, però que també parla, en un segon pla, de les crítiques que aquests mateixos immigrants fan a les paraules de Marta Ferrusola. Encara que certament se'ls considera actors, les seves tesis s'expliquen només a través de la fotografia de les pancartes que duïen durant la protesta i la descripció de les mateixes en el text de la informació. Novament els immigrants com actors apareixen en moments de tensió i les seves tesis queden a un nivell superficial. La segona informació es dedica, ara sí, íntegrament a les reaccions davant de les declaracions de Ferrusola. Abdul Hamid Beiuqui, president de l'associació de treballadors immigrants marroquins a Espanya, apareix com una de les persones crítiques amb les declaracions de Marta Ferrusola.

Avui

Finalment en el diari *Avui* no apareixen els immigrants com actors. Cal tenir en compte, però, que aquest diari només dedica dues informacions a la polèmica, fenomen que posteriorment comentarem.

Els immigrants apareixen com actors només en el cas de *La Vanguardia* i *El Periódico*, en el cas d'*El País* i l'*Avui* no ho fan ni una sola vegada. En el cas d'*El País* aquesta absència es fa més palesa per la cobertura que dedica a la polèmica entorn les declaracions de Marta Ferrusola, el mateix nombre d'informacions que *La Vanguardia* i *El Periódico*, un total de sis. Algunes de les vegades que apareixen ho fan en un context de tensió, excepcional, i les seves tesis són presentades de forma simplista. Són els actors amb menys presència en la cobertura de la situació en conflicte.

Només en cinc de vint de les informacions plenes de declaracions d'altres actors com polítics o organitzacions apareixen els immigrants com a actors amb opinions respecte el que es va publicar que Marta Ferrusola havia dit, precisament, sobre els immigrants i la immigració.

En les informacions analitzades els actors amb més pes són polítics, organitzacions socials no creades per immigrants i la pròpia Marta Ferrusola. La seva presència és comparativament molt més alta, les seves declaracions les més reproduïdes.

4.2. La majoria de les informacions analitzades prenen com a representants dels immigrants ONG i els sindicats.

En la segona hipòtesi plantejàvem que les informacions prenen com a representants de l'opinió dels immigrants associacions, organitzacions i sindicats que, encara que

evidentment poden tenir entre els seus membres immigrants i certa sensibilitat cap al tema de la immigració, no eren organitzacions formades per immigrants.

La hipòtesis es valida en part. **Organitzacions i sindicats substitueixen els immigrants en la seva defensa**, però els diaris no expliciten que en siguin representants **encara de facto s'hi converteixin per absència d'altres actors** en les informacions.

El País

El País recull les idees d'ONG i de sindicats en tres ocasions. Sota la denominació genèrica d'ONG, de sindicats i en tercer lloc a partir de les declaracions de Joaquim Giol president de Càritas Immigració de Girona. Encara que pot semblar que és una presència relativament petita de sindicats i organitzacions comparativament amb la presència dels immigrants, nul·la, és molt alta.

La Vanguardia

La Vanguardia té un comportament força diferent que, per exemple, *El País*. Només en una de les informacions es recull les de SOS Racisme a les declaracions de Marta Ferrusola, el dia 22 de febrer. Per contra els immigrants com actors apareixen en dues de les informacions analitzades.

El Periódico

El Periódico en publica en quatre ocasions d'opinions de diferents organitzacions: SOS Racisme, Intermón i Fundació Pau i Solidaritat. El mateix diari recull també en quatre ocasions més les tesis de CCOO i UGT.

Avui

Avui és el diari en que, relativament al nombre d'informacions sobre la situació en conflicte, més presència d'organitzacions i sindicats té. Un total de quatre vegades apareixen aquestes sota les denominacions de SOS Racisme, Associacions en defensa dels immigrants, UGT i CCOO.

En les informacions de tots els diaris apareixen un bon nombre de vegades les organitzacions d'ajuda als immigrants de les característiques descrites anteriorment,

sobretot si es compara amb la presència dels immigrants com actors en aquestes mateixes informacions. Trenca aquesta tendència *La Vanguardia* on gairebé no es citen aquest tipus d'associacions i sindicats. Però, cap d'aquestes informacions presenta com a representants de l'opinió del col·lectiu d'immigrants a associacions o sindicats que no ho siguin realment. Es produeix un procés de substitució pel qual les associacions que tenen entre els seus objectius l'ajuda a l'immigrant (SOS Racisme, Intermón, etc.) i en menor nombre els sindicats UGT i CCOO són els que tenen veu, a banda dels polítics, per valorar les declaracions de Marta Ferrusola. Només *El Periódico* consulta a associacions formades per immigrants, GRAMC i l'Associació de Treballadors Immigrants a Espanya. El tractament que reben aquestes associacions és el d'actors secundaris i apareixen només una vegada.

4.3. Les declaracions no estan contextualitzades

En la tercera hipòtesi plantejem què les nombroses declaracions que formen gran part del contingut de les informacions no estan suficientment contextualitzades tant pel que fa a la conjuntura política i social com el lloc i situació en què es produeixen.

La hipòtesis *Les declaracions no estan contextualitzades* queda validada.

Fet el buidat del corpus a través de les fitxes els resultats amb què ens trobem són els següents:

El País

El País no contextualitza les declaracions. Només en ocasions, es recull el moment i lloc en què es van formular. Però, no sempre és així. Més enllà d'aquest simple nivell de localització, *El País* només menciona en alguna informació altres elements del context, per exemple, el debat sobre la immigració que s'està produint entre partits polítics.

En una informació del dia 22 comprovem, per exemple, com ni tants sols la localització de les declaracions és completa. Se situa les paraules d'Artur Mas, en referència a les opinions de Marta Ferrusola, dins un programa de Ràdio Espanya on el polític va parlar. Però, en el mateix article ens trobem amb l'altre cara de la moneda. Les paraules de Josep Hugué, ERC, no sabem ni el lloc ni l'espai on es van fer ni si van ser unes declaracions a iniciativa pròpia o en resposta alguna pregunta del periodista, etc.

La Vanguardia

La Vanguardia redueix en gran part de les seves informacions la contextualització a l'espai i el moment en què es van fer les declaracions de Marta Ferrusola, del dia 20 de febrer. No es fa el mateix en el cas d'altres personatges públics dels quals es recull declaracions com per exemple Carles Campuzano, diputat del Congrés de CiU, o Marina Geli, membre del PSOE, etc.

Només destaquen dues informacions. La primera, del 24 de febrer, té com a titular "Pujol defiende a su esposa pero precisa que las opiniones de Ferrusola no son las del Govern" i en un peça complementària es destaca les tancades a les esglésies: "Los inmigrantes encerrados preparan sus papeles". D'aquesta manera, es potencia una lectura relacionada d'ambdós conflictes.

La segona, del dia 25 de febrer, és una informació que resumeix les crítiques de Pasqual Maragall a les declaracions d'Artur Mas i Jordi Pujol respecte a les paraules de Marta Ferrusola. Aquí, i a propòsit de les mateixes paraules de Maragall, es resumeix una declaració política del PSC on es critica la llei d'estrangeria.

El Periódico

En el cas d'*El Periódico* ens trobem amb quelcom similar a les dues altres publicacions anteriors. Existeixen elements de contextualització, sobretot pel que fa al lloc i el moment de les declaracions dels actors més remarcats, segons la lectura del diari, dins de la polèmica. Però, també és cert que d'altres declaracions floten en l'incert.

Per exemple, el dia 22 de febrer *El Periódico* publica una informació amb el titular "El conseller en cap defensa que Ferrusola critiqui la immigració". En la peça s'escriu "Aquest silenci oficial no va ser obstacle perquè des de les files convergents es critiques en privat Ferrusola". La contextualització es redueix a "en privat", però una mica més endavant s'informa que "Només Carles Campuzano va donar la cara. El portaveu d'immigració va qualificar de "desencertades" les paraules i va advertir a la dona del president (...)". Tot l'èmfasi de la citació està en "va donar la cara", però no aporta tampoc elements d'ubicació. No sabem si van ser declaracions públiques o només davant del periodista. Sigui com sigui la descodificació que se'n pot fer resta coixa.

Altres declaracions dins la mateixa informació, sí que es troben ubicades.

Avui

Per últim, l'*Avui* és el diari que menys elements de context ofereix. L'*Avui* va fer una cobertura molt reduïda de les declaracions de Marta Ferrusola, no només hi va dedicar

dues informacions breus. Tot i això, novament, moltes de les reaccions tant en defensa com de crítica a Marta Ferrusola no estan contextualitzades, tal com passa a la resta de publicacions, amb el matís que, en cas de l'*Avui* no es poden citar excepcions.

Després d'aquest recorregut pels resultats dels quatre diaris observem una pauta similar en els quatre diaris. En general, el tipus de contextualització que es realitza és física (lloc i moment), encara que només es fa amb les declaracions de personatges més rellevants. La majoria de les crítiques dirigides a Marta Ferrusola, Jordi Pujol o Artur Mas no estan localitzades ni deixen clara la procedència —comunicat, declaracions, comentari, etc.—, només es diu qui n'és l'autor o autora. La conjuntura política, social, la ideologia, els precedents són aspectes que no es citen. Es dona molt d'espai a les declaracions dels actors, directes en la majoria dels casos, i molt poc a l'explicació de les seves tesis.

4.4. La cobertura del conflicte es prou diferenciada a cada diari analitzat

En aquesta hipòtesi ens plantejàvem que els diaris dediquen un espai quantitativament diferent a la cobertura de la situació de conflicte. Com ja hem comentat en l'apartat d'instruments d'anàlisi, dividim les informacions en grans, mitjanes i petites. Considerem grans les que ocupen més de mitja plana; mitjanes, entre mitja plana i un vuitè, i les petites, menys d'un vuitè.

La hipòtesis queda validada.

El País

El País hi dedica sis informacions. Quatre informacions mitjanes, una de gran i una de petita. El període de cobertura és del 21 al 27 de febrer.

La Vanguardia

La Vanguardia publica sis informacions que parlen, d'una o altra manera, de les declaracions de Marta Ferrusola. Quatre informacions grans i una de mitjana. El període de cobertura és del 21 al 25 de febrer.

El Periódico

El Periódico publica sis informacions a l'entorn de les declaracions de Marta Ferrusola, també es destaca en les portades del dia 21 i 22 de febrer. Cinc d'aquestes informacions són grans i una mitjana. El període de cobertura és del 21 al 25 de febrer.

Avui

L'*Avui* hi dedica dues informacions una d'elles petita i l'altra mitjana. El seu període es del 22 al 24 de febrer.

El diari que dedica més espai redaccional és *El Periódico*, darrera seu *La Vanguardia*, en tercer lloc *El País* i finalment l'*Avui*. Pel que fa el període dedicat l'ordre s'altera lleugerament: en primer lloc *El País*, després *La Vanguardia* i *El Periódico* amb el mateix període i en últim lloc l'*Avui*. La informació del dia 27, que col·loca *El País* com el que dedica un període més llarg a la polèmica, està dedicada a una querella que diferents organitzacions interposen contra la Plataforma Vigatana, aquí Marta Ferrusola n'és un actor secundari.

La polèmica rep, doncs, diferent atenció segons els diaris. Resultat que és coherent amb els perfils ideològics dels quatre mitjans analitzats [vegis capítol II]. Així, tot i les coincidències en els seus perfils en la majoria de principis generals sobre el conflicte de la immigració (lleï d'estrangeria, regulació, etc.) hi ha matisos ideològics significatius entre els mitjans, i que es tradueixen en una sensibilitat i línia editorial diferenciada en la cobertura de les notícies relacionades amb el 'problema de la immigració'.

4.5. Els diaris aporten declaracions valoratives de personatges públics i no pas arguments que refutin les opinions de Ferrusola.

La hipòtesis queda validada pels resultats obtinguts.

En el buidat de les informacions es formulava tres preguntes en les quals ens fixarem per validar o refutar aquesta hipòtesis: a) com s'expliquen les tesis dels actors, b) actua el diari com a canal de comunicació entre els actors en conflicte i c) si explica les mediacions per resoldre el conflicte. En paral·lel també cal observar quin número de declaracions es recullen i el seu pes dins la informació.

El País

El País recull una gran quantitat de declaracions de diferents actors polítics i socials valorant les declaracions de Marta Ferrusola. Les tesis s'expliquen gairebé exclusivament a partir de la cita directe o indirecta amb o sense introduccions o petits comentaris afegits per la redacció. En cap cas el diari actua com a canal de comunicació entre els actors en conflicte ni s'ofereixen possibles mediacions per resoldre la situació en conflicte.

La Vanguardia, El Periódico i l'Avui

Pel que fa a la resta de publicacions, *La Vanguardia*, *El Periódico* i *l'Avui* els resultats són molts similars als obtinguts en *El País*.

En aquesta ocasió, doncs, farem un comentari comú per tots els diaris estudiats. Les informacions analitzades recullen una gran quantitat de declaracions de diferents personatges públics. Es recullen en dos grans grups. En primer lloc les de Marta Ferrusola el dia 20 de febrer de 2001 i les posteriors declaracions de Artur Mas i Jordi Pujol, defensant la llibertat d'expressió de Marta Ferrusola, desmarcant-se de les seves opinions com a agents institucionals i a la vegada legitimant-les parcialment, ja sigui apel·lant a la llibertat d'expressió individual o amb l'argument que hi ha molta gent amb idees semblants a les expressades per Ferrusola.

En segon lloc, agrupem les crítiques de gran nombre de personatges públics, sobretot polítics dels partits majoritaris. Valoren, negativament les declaracions de Marta Ferrusola i també les de Jordi Pujol i Artur Mas. Qualifiquen els seus arguments de xenòfobs, racistes, irresponsables, etc. però no ofereixen arguments que serveixin per rebatre'ls.

Les informacions recullen desqualificacions i seleccionen valoracions com a crítica a les declaracions de Marta Ferrusola. No ofereixen, però, una contrastació de les declaracions considerades xenòfobes i racistes, una estimació que no neguen ni tan sols Artur Mas i Jordi Pujol. Així la refutació no té més base que la simple desqualificació.

No només no es construeixen alternatives discursives sobre aquestes opinions considerades racistes i xenòfobes, sinó que en 12 de les 20 peces analitzades es repeteix, per boca d'un o altre personatge públic que molts ciutadans comparteixen les opinions de Marta Ferrusola. Els diaris actuen com a mers recopiladors de declaracions, no com a canals de comunicació entre els actors amb presència. Les informacions es limiten a recollir les declaracions d'uns i els altres. Més enllà de les sessions del Parlament, on només hi són presents els polítics, els actors no tenen un lloc de trobada, el diari es converteix artificialment en aquest espai, però les opinions i crítiques no són resultat de la interacció.

4.6. Els diaris es posicionen a favor d'una de les parts en conflicte

En l'última hipòtesis volíem esbrinar si els diaris analitzats prenen part a favor d'una de les parts en conflicte, la dels crítics amb les declaracions amb Marta Ferrusola i el resultat ha estat que es compleix per a *El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico*, però no per a *l'Avui*.

Així, doncs, **tres dels diaris analitzats es posicionen a favor d'una de les parts en conflicte.**

El País

Com s'apuntava en els resultats de la cinquena hipòtesis *El País*, com la resta de publicacions, basen, en gran part, les informacions amb les declaracions dels actors crítics amb les declaracions de Marta Ferrusola. La rectificació que Marta Ferrusola fa a *Europa Press* només és publica en una ocasió, el dia 22 de febrer. El diari continua publicant informacions al voltant de la polèmica fins el dia 27, però no es torna a fer referència a la rectificació.

Artur Mas i Jordi Pujol defensen a Marta Ferrusola a partir de diferents arguments com la llibertat d'expressió o afirmant que molta gent comparteix les seves idees. A *El País* podem trobar algun exemple en què la defensa es treu de context i se li dóna un sentit més ampli. És el cas, per exemple, d'una informació del dia 24 de febrer sota el titular "Pujol defiende las manifestaciones despectivas de su esposa hacia los inmigrantes". En el cos de l'article es citen unes declaracions de Jordi Pujol en què el president de la Generalitat utilitza arguments que bàsicament es poden resumir amb el dret de Marta Ferrusola a dir el que vulgui i en el fet que moltes persones comparteixen les seves opinions. També es desmarca de les opinions de la seva dona. El titular, però, dóna a entendre que Jordi Pujol està defensant les declaracions de Marta Ferrusola no pas l'acció de realitzar-les.

La Vanguardia

En el cas de *La Vanguardia* la rectificació es publica en dues informacions, el dia 22 i 24 de febrer. En el primer cas, la manera en què es presenta porta a una lectura dirigida de les mateixes. Les declaracions de rectificació estan sota el titular "Lo que declaró ayer" al costat d'un resum del que va dir a la conferència del dia 20 titulat "Lo que declaró el martes" així es transmet l'idea del que en espanyol es resumeix amb la frase 'donde dije digo, digo Diego'.

La defensa de Jordi Pujol i Artur Mas també es veu alterada per la interpretació que en fa el diari. El dia 25 una informació diu, en referència a la defensa d'Artur Mas i Jordi Pujol, el següent: "(...) haber justificado, con la excusa de que la mayoría de la gente piensa igual que ella, las declaraciones (...)". Es dóna a entendre que el que s'ha defensat són les declaracions i no l'acte de fer-les públiques.

El Periódico

El Periódico publica en una sola ocasió la rectificació de Marta Ferrusola, el dia 22 de febrer. En el cas d'*El Periódico*, no hi ha exemples tan clars de descontextualització de la defensa que Artur Mas i Jordi Pujol fan al respecte a les declaracions de Marta Ferrusola. Es pot citar el titular “El conseller en cap defensa que Ferrusola critiqui la immigració” com un titular que, per ser incomplet, pot portar a lectures errònies.

Avui

En una posició contrària es troba la cobertura de l'*Avui*. Només cita de forma directa la rectificació de Marta Ferrusola, les declaracions realitzades el dia 20 es resumeixen en “(...) les declaracions de la dona del President en què alertava dels riscos de la immigració al considerar que creen alarma social”.

L'*Avui* també fa referència a les declaracions de Jordi Pujol amb el titular “Pujol creu que la majoria de la gent pensen igual que Ferrusola”, les cites que es recullen dins el cos de l'article no desmenteixen aquest redactat.

El País, *La Vanguardia*, *El Periódico* tenen un comportament molt semblant, basen les informacions en les crítiques a Marta Ferrusola, no ofereixen arguments, no hi ha discussió de les critiques.

No es defensa la postura de Marta Ferrusola, es posa de relleu la crítica de la defensa de Artur Mas i Jordi Pujol a Marta Ferrusola. En ocasions es treuen de context declaracions i es criminalitza la defensa. Aquesta tendència es capgira en la cobertura del diari *Avui*.

Els resultats ens indiquen que certament els diaris es posicionen a favor d'una de les parts en conflicte o almenys en contra d'una d'elles. En el cas d'*El País*, *La Vanguardia* i *El Periódico* hi ha una clara posició en contra de les declaracions de Marta Ferrusola, Artur Mas i Jordi Pujol. L'*Avui* sembla tenir una posició més distant en el tema i no en fa un atac tant directe. Quins són els motius d'aquestes dues actituds davant del conflicte seria un tema per una nova investigació que aquí només podem assenyalar.

5.2. El cas Barrera

0. Introducció²

El 28 de febrer de 2001 Heribert Barrera —ex president del Parlament i ex líder d'ERC— esdevé notícia per unes polèmiques opinions sobre la immigració, la pena de mort o el terrorisme, i que es recullen al llibre-entrevista *Què en pensa Heribert Barrera*, publicat per Dèria editors i Proa.

De fet el llibre és imprès des del gener del mateix any, però no serà fins que *La Vanguardia* en desvetlli el contingut més polèmic, el 27.02.01, que hi haurà el conflicte públic. Les reaccions a les opinions de Barrera seran recollides per la resta de diaris analitzats (*El Periódico*, *El País* i *Avui*) al dia següent. Gairebé tot el conflicte es desenvoluparà a l'escenari de les pàgines d'informació de la premsa, tret de l'incident entre Barrera i un grup d'immigrants a les Rambles de Barcelona.

La polèmica amb Barrera, com la de Ferrusola, és la cara més superficial d'un conflicte molt més complex, i que afecta a les persones que immigren, a les societats de rebuda i als problemes derivats de la dialèctica entre els dos pols. No obstant això, les informacions només es centraran en la denúncia de les opinions políticament incorrectes de Barrera. En un context social i polític en el qual des del gener del mateix any col·lectius d'immigrants protesten tancats a les esglésies de Barcelona per reclamar *papers per tothom*; ha entrat en vigor la nova llei d'estrangeria aprovada pel PP, i només una setmana abans Marta Ferrusola havia fet unes polèmiques declaracions sobre la immigració en un acte públic a Girona.

1. Política de paper: un conflicte a les informacions diàries

Som davant d'un conflicte sobretot mediàtic. De fet la notícia publicada a *La Vanguardia* el dia 27 de març de 2001, no presenta les opinions de Barrera com xenòfobes o

² Per poder realitzar aquest capítol hem fet servir els següents materials:

- VILA, E. (2001) *Què pensa Heribert Barrera*. Barcelona, Proa-dèria editors.
- Les informacions de l'*Avui*, *La Vanguardia*, *El Periódico* i *El País*.
- Entrevista personal amb Jordi Brotons, membre de l'editorial Dèria editors.

polèmiques. Encara que sí que en destaca les més xocants. Tot i això, el diari ha exercit un paper important en el conflicte en fer que passi d'una situació latent a ser manifest o públic.

És al dia següent quan la resta de diaris es fa ressò de les opinions que es presenten com xenòfobes o polèmiques. I és també quan informacions als mitjans plenes de valoracions de líders polítics, sobretot, a partir, en la majoria dels casos, d'allò que els diaris han publicat sobre Barrera. La intervenció de diferents actors, sobretot dels polítics, fa que el conflicte degeneri cap una polèmica entre partits i obvia el tema de fons: la immigració. D'altra banda, el conflicte té tres punts de tensió:

1. La denúncia de les paraules de Barrera.
2. Els fets de les Rambles.
3. L'ofensiva contra el catalanisme polític.

La denúncia de les paraules de Barrera

Un dia després de la informació publicada a *La Vanguardia* la polèmica Barrera es destacarà a la majoria de portades i rebrà pàgines senceres de la resta de diaris. L'espai dedicat és, en certa manera, sorprenent en relació amb la presentació que la majoria d'informacions faran del veterà polític. El descriuran com ex líder d'ERC, ex president del Parlament, veterà polític, de 83 anys, l'octogenari polític, etc. És a dir com algú al marge de qualsevol responsabilitat pública.

Les informacions es mouen entre la denúncia a les paraules de Barrera i destacar el distanciament immediat que ERC vol fer del seu ex líder. L'ombra del ex president del Parlament planejarà no només sobre el cap del seu partit, sinó també del de Jordi Pujol. La majoria d'actors polítics opinaran sobre les declaracions establint lligams amb les que Marta Ferrusola va fer només una setmana abans. D'aquesta manera s'estableix una continuïtat entre els dos conflictes que queda també reflectida a les informacions sobre la polèmica. Alhora Pujol es veu de nou implicat, i encara amb la ressaca de les declaracions de la seva dona, en un problema sobre immigració, aquesta vegada perquè és l'encarregat de presentar el llibre de Barrera. La majoria d'actors demanaran a Pujol que no vagi a l'acte de presentació.

Per contra, la majoria d'actors no insisteixen gaire en la responsabilitat d'ERC per les paraules de Barrera. Tot i això el partit català farà els possibles per desvincular-se. En aquest primer moment tots els actors es dediquen a valorar les paraules. Els únics que

encara no opinen seran els immigrants que han quedat incorporats a la polèmica com a tema dins d'immigració o com a espectadors.

Les informacions de l'1 d'abril es centraran sobretot en la demanda de responsabilitats i l'intercanvi de retrets entre polítics. Tot plegat un soroll que no deixa escoltar raonaments sobre el tema.

Els fets de les Rambles

El dia 1 d'abril, però es dona un nou moment de tensió en el conflicte: els incidents de les Rambles.

Presidència de la Generalitat i l'editorial Proa-Dèria decideixen suspendre la presentació del llibre que hi havia prevista a l'Ateneu de Barcelona. L'argument és el possible risc d'incidents. De fet alguns col·lectius d'immigrants dels tancats a les esglésies de Barcelona, havien anunciat que assistirien a l'acte per protestar.

No obstant, Barrera participa d'una entrevista al programa *La ventana* de la SER a Ràdio Barcelona. A la porta l'esperaran una setantena d'immigrants per mostrar-li el seu rebuig. En veure el grup d'immigrants davant dels estudis de Ràdio Barcelona, l'emissora l'ofereix un vehicle per poder tornar a casa seva. Barrera es negarà i iniciarà un tortuós recorregut per les Rambles entre crits dels immigrants i alguns vianants. Escortat per la policia i ajudat pel seu nebot, Barrera finalment accepta desistir de tornar a casa seva passejant per la rambla i puja a un cotxe.

Paral·lelament Pujol convoca una roda de premsa al Palau de la Generalitat on llegeix un comunicat en què es distancia de les opinions de Barrera, encara que en defensa la trajectòria democràtica.

Per la seva part ERC, no deixa d'oferir mostres de distanciament amb Barrera. El 2 de març, aprofita l'acte públic de *Nosaltres diem prou!* —convocat contra el Pla hidrològic, l'AVE i d'altres projectes convergents— per reforçar la seva imatge multicultural. Així participaran a l'acte membres del Front Polisari i de diferents organitzacions d'immigrants. L'acte es presenta com un rebuig exprés de la militància a les opinions de Barrera i el reforç de la imatge d'ERC com a partit integrador. Alhora Carod-Rovira demana a Barrera silenci per no perjudicar encara més Esquerra ja que les seves declaracions ajuden als “enemics de sempre de Catalunya” (*El Periódico*, 3.03.01).

D'altra banda, algunes delegacions d'Esquerra, com les de Terrassa o les JERC, demanaran que s'obri expedient a Barrera o fins i tot l'expulsió de la formació.

:: Ofensiva contra el catalanisme

El conflicte evoluciona en bona part per la fagotització que en fan diferents polítics. Un exemple són les continues al·lusions al conflicte obert per les declaracions de Marta Ferrusola. Alguns actors, com el PP —que feia poc havia aprovat la nova llei (anti)estrangeria—, es sumaran a la campanya anti Barrera per criticar el nacionalisme català globalment. Crítica a la qual s'unirà el PSOE i algun diari de Madrid a través dels seus editorials. Aquest canvi sobtat en la natura del problema obre nous fronts en el conflicte. D'una banda, un qüestionament directe a les polítiques sobre immigració fetes pels nacionalistes al govern de la Generalitat. D'altra, un atac al ideari nacionalista fent que Barrera i Ferrusola apareguin com el paradigma del pensament catalanista.

Els nivells d'insinuació d'alguns membres de partits estatals arriben a establir correlacions entre el racisme i el nacionalisme. Aquesta nou escenari del conflicte fa que es generi un petit front comú contra les crítiques al catalanisme. Fet que quedarà reflectit fins i tot en els titulars d'algunes informacions dels diaris d'àmbit català.

S'acaba la polèmica

Finalment tot el conflicte va perdent combustió. Per un costat ERC demana a Barrera que no assisteixi al 23 congrés d'Esquerra i tot i les primeres negatives del veterà polític, finalment acceptarà no fer-hi cap. De l'altra, Pujol proposa l'inici d'una ronda de converses amb els diferents partits catalans per parlar sobre immigració. La polèmica es dilueix.

En resum

El problema que genera la polèmica són unes declaracions "políticament incorrectes" recollides al llibre-entrevista *Què pensa Heribert Barrera* d'Enric Vila. No és fins que *La Vanguardia* en parla que esdevé actualitat i es fagotitza pels polítics. A partir d'aquí el conflicte deixa de ser la immigració per esdevenir una excusa-plataforma per intercanviar retrets amb el rerafons de Barrera i Ferrusola. Fet que explica, en certa mesura, perquè els immigrants no podran opinar d'un problema que els afecta. D'altra banda l'important

per tots els actors és la denúncia de les paraules de Barrera i no pas la discussió sobre el problema.

Finalment, i a banda, dels immigrants, els altres grans absents són els partidaris de Barrera. La seva incorporació hagués ajudat a veure quin és l'abast de les declaracions del veterà polític. Un tímid exemple de voler incorporar aquesta opinió el trobarem a *La Vanguardia* amb la reproducció d'un estudi sobre immigració i electors ("El voto del miedo", 4.03.01).

2. Resultats

Un cop vista l'exposició del conflicte anem a fer un repàs de quins han estat els resultats per a cada una de les hipòtesis que havíem plantejat.

b.1. Els immigrants no apareixen com a actors de la situació de conflicte a les informacions analitzades.

La majoria d'informacions analitzades no presenten els immigrants com a actors de la situació al conflicte, la qual cosa provoca la seva dissolució dins del problema. És a dir, els immigrants no són actors sinó tema, sobre el qual es polemitza.

Com a resultat tenim una descripció coixa del conflicte; mancada del punt de vista, les accions o motivacions d'una de les cares principals del políedre conflictual. Per contra sí que apareixen altres actors que aporten ben poc a la seva comprensió.

Les peces informatives només expliquen allò que es veu, en un nivell de superfície. La difícil tasca de reflectir la complexitat del que es vol narrar es soluciona amb la rutina de la ronda de declaracions de personatges públics amb una relació més o menys estreta amb el problema, la majoria de l'àmbit polític català o estatal. Tot plegat sense capbussar-se per arribar a les arrels del conflicte.

Així doncs, per comptes d'una representació del problema només tenim una mera descripció de la polèmica com a conseqüència d'una mirada precipitada. Fent servir un símil, les peces informatives esdevenen un tornado temàtic que arreplega tot allò que es troba en relació amb la polèmica, però que acaba quan perd força (o interès).

Amb l'anàlisi concret de les informacions dels quatre diaris triats pel nostre estudi (*Avui*, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *El País*) podrem veure particularitats i problemes comuns a totes les peces.

Avui

Les informacions recollides a l'*Avui* centren el conflicte en les polèmiques declaracions de Barrera sobre la immigració. Com ja hem comentat els immigrants esdevenen tema i no actors. Això queda reflectit, per exemple, al titular de la informació que obre el conflicte:

“ERC censura les opinions de Barrera sobre immigració” (*Avui*, 28.02.01).

Al cos de la informació el problema es contextualitza de la següent manera: “Aquestes declaracions han revifat el debat polític sobre la immigració”. Així doncs, en aquests moments ens trobem en un “debat polític”, qüestió que explica la presència dels representants de partits com a actors del conflicte. En definir el context de la polèmica com “debat polític” i en no presentar a l'immigrant com a actor, sinó com a tema; la dimensió política de l'immigrant també es veu minimitzada. Cosa que es veu encara més reforçada quan es para atenció a qui donen veu les peces informatives analitzades [*veure més endavant apartat a.2.*].

La primera excepció a la norma exposada la trobem amb els incidents entre Barrera i un grup d'immigrants a les Rambles de Barcelona. La segona, és la presència de representants del Front Polisari i de l'associació de treballadors estrangers AMIC a un acte convocat per ERC a quinze dies del seu congrés anual.

Pel que fa als *incidents de les Rambles* (*Avui*, 2.03.01) la descripció que les peces informatives fan dels immigrants no en resulta gaire positiva:

- a) Els presenta com a un bloc sense identitat:
 - a. “Uns 40 immigrants *sense papers*”.
 - b. “algunes desenes d'immigrants”.
 - c. “després que algunes plataformes d'immigrants *sense papers* anunciessin”.

I,

- b) Agitats o intranquils:
 - a. “l'escriassaven [a Barrera] dient-li ‘racista’ i ‘fora Barrera’ ”.
 - b. “Això va originar que fos seguit [Barrera] a crits per algunes desenes d'immigrants”.

- c. “Davant del risc d’una agressió, efectius de la policia van demanar-li [a Barrera] que pugés al furgó per ser evacuat [...]”.

En contraposició a d’altres actors als quals se’ls descriu, sobretot, per la seva dimensió pública, els immigrants són presentats en aquesta peça per les seves accions. Les informacions opten per narrar allò que veuen i no aporten les declaracions de primera mà on el col·lectiu d’immigrants raoni perquè es manifesta. Així doncs, només ens queda la imatge d’un col·lectiu esparverat per les declaracions de Barrera, però mancat d’una organització; cosa que redunda en una lectura aproblemàtica, encara que sigui involuntàriament, de l’absència dels immigrants com a actors del conflicte a les informacions analitzades.

Finalment, si atenem al titular de la peça,

“El risc d’incidents fa suspendre la presentació del llibre de Barrera”
(*Avui*, 2.03.01).

S’aprecia, per una banda, una clara elisió del subjecte que ha de provocar els incidents, i, de l’altra, una estratègia discursiva on es pressuposa que no hi ha hagut incidents. Per últim el tòpic informatiu triat deixa sense importància els fets succeïts a les rambles entre Barrera i els immigrants; relatats breument al cos de la informació. Així doncs, fins i tot a la informació on són protagonistes, els immigrants en resulten secundaris.

Pel que fa a la segona peça, els immigrants esdevenen actors per l’acte que ERC organitza amb diferents entitats cíviques (*Avui*, 3.03.01). En aquesta ocasió, però, la informació opta per descriure els participants estrangers a partir de la seva dimensió pública evitant-ne un ús gratuït de la paraula *immigrant*:

- a. “Saoka Kengolo, representant de l’associació de treballadors immigrants AMIC”.
- b. “Naha, la representant del Front Polisari”.

Ben al contrari, que al cas anterior aquí hi trobem una presència política dels immigrants. L’objecció a fer és que queden absorbits dins de l’acte d’ERC on desenvolupen el paper de desmarcar a la formació catalana de les polèmiques declaracions de Barrera.

El Periódico

Tot i el to de denúncia de les informacions d'*El Periódico* en aquesta ocasió tampoc els immigrants són presentats com a actors. I sí, en canvi, com a tema:

“Barrera tira llenya al foc al dir que Catalunya perilla per la immigració”
(*El Periódico*, 28.02.01).

“Pujol dóna allargues a un debat parlamentari sobre immigració”
(*El Periódico*, 8.03.01).

Ni les informacions analitzades, en comparació amb les de *l'Avui*, varien gaire el retaule d'actors *notables* que es presenten a l'escenari del cas Barrera (patits polítics catalans o estatals, sobretot). No obstant, quan la informació opta per fer un recés que li permeti estendre's sobre les repercussions del cas Barrera el resultat és aquest:

“Parlant en veu alta

Diferents ciutadans, metges i professors, funcionaris, polítics i voluntaris d'ONG opinen sobre els fluxos migratoris que viu Catalunya || **Sanitat i ensenyament** són actualment els sectors més conflictius” (*El Periódico*, 4.03.01).

El títol del reportatge-entrevista pot portar a equívocs ja que sí anem al cos de la informació trobem un lloable intent de reflectir el problema en forma de debat entre ciutadans ‘nacionals’ i nous ciutadans (un salvadorenc, un marroquí i una dominicana). Aquesta peça demostra que el conjunt de la informació podria fer un esforç similar per desfer-se de la rutina de declaracions i anar una mica més enllà. “Parlant en veu alta”, no obstant, és una gota al mar d'informacions sobre el conflicte, on els immigrants no apareixen no només al mateix nivell que altres actors, sinó que no són considerats com a tals. Només són el tema que desencadena la polèmica.

Altrament, així com en el cas de *l'Avui* trobàvem dos moments —l'acte d'ERC i l'incident de les Rambles— on els immigrants esdevenien actors de les informacions, encara que secundaris; a *El Periódico* es limita al fet de les Rambles.

D'un costat i pel que fa a la informació sobre l'acte públic que ERC va celebrar el 3.03.01, i en comparació amb la peça de *l'Avui*, *El Periódico* titula:

“ERC altera el programa d'un acte per millorar la imatge davant la immigració”.

I descriu els participants estrangers com a “oradors immigrants” sense reproduir-ne cap paraula de la seva intervenció. La peça a més es troba acompanyada d'una fotografia

amb un peu de pàgina que resa: “Carod, amb dos immigrants, a l’acte que ERC va celebrar ahir”. No cal dir que els dos immigrants són en Sauca Kingolo, representant de l’associació de treballadors immigrants AMIC, i la Naha, representant del Front Polisari; tal i com, amb molt d’encert, assenyala l’*Avui*. La insistència només en la seva condició d’immigrant i la invisibilització de la seva dimensió pública i política, reforça una lectura que nega la condició d’actor polític i que els redueix a la seva circumstància actual: ser estrangers a Catalunya.

En referència a la informació sobre els fets de la rambla (2.03.01) el titular és el que segueix:

“Esbrincada a l’ex líder d’ERC a la Rambla”.

El primer que s’aprecia és una elisió de l’agent de l’esbrincada. (Un titular alternatiu que contemplés aquest fet seria: Immigrants i alguns vianants esbrincquen Barrera a la Rambla). No obstant, en recórrer al text veiem presentats als immigrants com a actors del conflicte, però només d’aquesta ‘fase’. La descripció, com en el cas de l’*Avui*, és sobretot a partir de les seves accions:

a) Com un bloc o membres d’un col·lectiu:

- a. “Membres del col·lectiu d’immigrants que estan tancats a l’església del Pi”.
- b. “70 immigrants que l’esperaven a l’entrada”.
- c. “grup que l’escribassava [a Barrera]”.

b) Agitats o intranquils:

- a. “després de comprovar com els immigrants llançaven un pastís a Barrera, que no el va arribar a tocar”.
- b. “crits que el titllaven [a Barrera] de ‘feixista’, ‘racista’, ‘vergonya de Catalunya’ i ‘republicà bananer’”.

Com es pot veure la imatge resultant de la informació no és gaire favorable per als immigrants.

La Vanguardia

Cal recordar que *La Vanguardia* és el diari que desencadena la polèmica en reproduir les declaracions “xenòfobes” de Barrera. Tot i haver fet manifest el conflicte, el seu tracte pel que fa als immigrants no és gaire diferent de les informacions dels anteriors diaris.

Tal i com fa *El Periódico*, *La Vanguardia* també s'atura un moment per explicar-nos amb més calma la possible gènesi de la polèmica. Per aquesta raó el diumenge 4 de març dedica un reportatge a parlar de la immigració:

“Cataluña descubre su fantasma

La inmigración despierta temores ancestrales y surge la amenaza de la xenofobia”
(*La Vanguardia*, 4.03.01).

No obstant, novament i com a la resta d'informacions els immigrants són tema i no pas actors. Opció que queda clara des de les primeres informacions que es publiquen sobre el conflicte:

“ERC se desmarca de la polémica postura de Barrera sobre inmigración”
(*La Vanguardia*, 28.02.01).

Com en els diaris anteriors també trobem informacions on els immigrants són quelcom més que tema per esdevenir actors, encara que només d'aquella fase del conflicte. Tres són els moments:

- a) L'acte d'ERC el 3 de març del 2001 i on els participants estrangers reben un tractament molt similar al de les informacions de l'*Avui*.
- b) La informació sobre els incidents de les rambles entre Barrera i els immigrants. I,
- c) la rèplica a Barrera per part de grups d'andalusos.

Anem a pams. L'estratègia discursiva de la informació sobre els 'fets de la rambla' a *La Vanguardia* és força semblant a la de les informacions analitzades als diaris anteriors, tal i com demostra el titular següent:

“Gritos de racista y fascista en la Rambla contra Barrera, que tuvo que se escoltado” (*La Vanguardia*, 01.03.01).

De nou el subjecte de l'acció queda amagat.

I pel que fa a la representació dels immigrants en trobem els mateixos tòpics que a les informacions analitzades abans:

- a) Com un bloc:
 - a. “grupos de inmigrantes”.

- b. “unos cincuenta inmigrantes”.
- b) D’origen evident:
 - a. “paquistaníes, indios y marroquíes”.
- c) Agitats o intranquils:
 - a. “con cartelones y gritos en contra de Barrera”.
 - b. “Ante el acoso y abucheo de que fue objeto [Barrera]”.
 - c. “Al aparecer Barrera arreciaron los insultos y forcejeos”.

Tot plegat i com a les anteriors informacions, els immigrants esdevenen més aviat massa, que no pas col·lectiu i actor. Finalment, podem afirmar que les informacions dels tres diaris sobre la descripció que fan dels immigrants es diferencien, sobretot, en el número de participants a l'esbrancada: 40, segons l'*Avui*; 70, segons, *El Periódico*; i 50, per a *La Vanguardia*.

D'altra banda, les informacions de *La Vanguardia* introdueixen un nou actor secundari en el conflicte: “Grupos de andaluces”, en referència a la Federación de Casas de Andalucía de Cataluña (FCAC). Barrera també qüestiona l'aportació cultural que han fet a Catalunya els andalusos immigrants durant els 60 i 70. La introducció de la FCAC obre més l'espina per la qual fins ara es mirava el conflicte i ens permet adonar-nos que immigrar no és una activitat humana pròpia només dels ciutadans del sud econòmic.

No obstant, la qualificació reductiva de “grupos de andaluces” incideix en una presentació que els col·loca fora de la societat catalana. En defensa de la informació direm que per referir-se a aquest grups no fa servir la paraula immigrants, encara que és fa evident amb la qualificació de “andaluces”. I en segon lloc, és una atribució que de ben segur no molesta als implicats. D'altra banda, hem d'aclarir que el conflicte dels principals actors gira entorn a la immigració actual procedent dels països del sud econòmic.

Finalment, la informació també posa de manifest un altra qüestió encara més important: A diferència dels immigrants del sud econòmic, els de l'estat sí són reflectits com a actors del conflicte.

El País

Tampoc les informacions d'aquest diari presenten els immigrants com a actors de la situació en conflicte. Només són presentats com a tals a la informació sobre l'esbrancada

a Barrera a les Rambles. I no podia ser d'una altra manera ja que són el subjecte que provoca aquest fet concret. A la resta de peces són tema:

“Pujol defiende a Barrera, pero desautoriza sus tesis y las de Ferrusola sobre inmigración” (*El País*, 2.02.01).

D'altra banda, el titular de la peça sobre els 'fets de les rambles' marca una gran diferència amb les informacions dels altres mitjans analitzats:

“Grupos de inmigrantes increpan a Barrera tras una entrevista en la que negó ser racista y xenófobo” (*El País*, 2.02.01).

En aquest cas no hi ha cap elisió del subjecte que esbronca o increpa a Barrera. Fins i tot la descripció que es fa dels immigrants és menys negativa que la que hem vist a les anteriors informacions:

a) Un bloc però divers:

- a. “entre los que se encontraban un grupo de los que mantienen encierros en iglesias y voluntarios que les ayudan”.
- b. “unas decenas de inmigrantes”.

b) D'origen concret:

- a. “los inmigrantes marroquíes y paquistaníes”.

c) Intranquils:

- a. “increpan con gritos a Barrera”.
- b. “continuaron acosando a Barrera”
- c. “Portaban pancartas”.

La representació continua essent poc favorable en el seu conjunt, però molt menys negativa que la vista en peces anteriors. No obstant, es dona la constant de presentar els immigrants a través de les seves accions i no pas per la seva reflexió sobre el conflicte a diferència dels altres actors que hi intervenen.

b.2. Un bon nombre de les informacions analitzades prenen com a representants dels immigrants ONGs i els sindicats CCOO i UGT.

La hipòtesi queda parcialment validada perquè hi ha organitzacions mixtes com és el cas de SOS Racisme o la plataforma papers per a tothom que estan nodrides de ciutadans de la societat receptora i nous ciutadans. I, encara que, qui pugui fer de portaveu no sigui

immigrant, parla en representació d'organitzacions on sí són presents de manera activa els 'nous ciutadans'. Aquesta consideració és igual de vàlida pel que fa a les seccions d'immigració dels sindicats.

Així doncs, la hipòtesis quedaria reformulada en funció dels resultats tal com segueix:
Les opinions dels immigrants són reflectides a un bon nombre de les informacions a través d'organitzacions de composició mixta: ONGs i els sindicats CCOO i UGT.

Estem ara en condicions de veure casos concrets d'informacions on els representants d'aquestes associacions mixtes prenen la paraula.

Avui

Pel que fa a l'*Avui* aprofita la presència de representants de la *Papers per a tothom* com a font que expliqui el per què de la concentració dels immigrants davant Ràdio Barcelona, on es trobava Heribert Barrera:

"LES FRASES

Norma Falconi *Plataforma Papers per a Tothom*: 'Volíem mostrar-nos en contra del llibre, que no serveix per integrar sinó per desenvolupar la xenofòbia' (*Avui*, 2.03.01).

Malgrat això, la mateixa informació reproduïx els fets protagonitzats pels immigrants concentrats a les rambles, que protesten per les opinions de Barrera, i el veterà polític. La informació, en afirmar que,

"[...] enmig de la presència d'uns 40 immigrants *sense papers* que l'escribassaven dient-li 'racista' i 'fora Barrera'" (*Avui*, 2.03.01).

ofereix un contrast de lectura negativa entre la calma i racionalitat de les paraules de Falconi amb l'agitació i els crits dels immigrants que es manifesten, que desautoritza, en part, les opinions mesurades de la portaveu de *Papers per a tothom*.

Una altra moment on hi ha una presència destacada d'immigrants és a l'acte públic d'ERC del 3.03.01. :

"[Saoka Kengolo] va reivindicar la seva identitat des de la seva participació i contribució a la societat catalana" (*Avui*, 3.03.01).

"[Naha] va expressar el desig de trobar-se al costat de Catalunya en l'obtenció de la independència" (*Avui*, 3.03.01).

No obstant, no les fan com a portaveus dels immigrants com actors del conflicte i queden massa emmarcades en l'acte de distanciament d'ERC de Barrera.

El Periódico

Pel que fa les informacions d'*El Periódico* ens trobem amb un cas semblant vist amb l'*Avui*. Així, algunes de les primeres valoracions a les paraules de Barrera són de diferents actors polítics i sindicals:

“La UGT reclama que els partits rebutgin ‘de forma clara i explícita’ aquestes declaracions, per ‘dignitat nacional i pel prestigi’ del Parlament”.
(*El Periódico*, 28.08.01)

A algunes informacions, però, com els ‘fets de les rambles’, una mala reproducció de les opinions dels immigrants no els afavoreix gaire:

“Hi havia uns 70 immigrants que l'esperaven a l'entrada exhibint pancartes, la gran majoria escrites en català, en què es qualificava Barrera de ‘zero a l'esquerra’ [...]” (*El Periódico*, 2.03.01).

No hi ha les opinions d'un portaveu o d'un membre del grup que doni una explicació molt més tranquil·la, com en el cas de Falconi a la informació de l'*Avui*. D'aquesta manera, només ens arriben els ‘crits’ dels immigrants a les Rambles de Barcelona i que recull la informació.

Malgrat això, *El Periódico* fa peces força correctes com el reportatge “Parlant en veu alta”. Informació on el conflicte es analitza des de la perspectiva contrastada entre ciutadans i ciutadans nou vinguts. Així la peça ens ofereix el testimoni d'en Mustafà Oulad, secretari general de l'organització de Drets Humans i membre del PS marroquí; la Caterine Alonso, dominicana; i en Mauricio González, salvadorenc. Opinió que s'entrellacen amb d'altres al conjunt de la peça i ens ofereixen una visió polièdrica dels conflictes entre immigrants i ‘nacionals’ més enllà de les polèmiques paraules de Barrera o Ferrusola.

La Vanguardia

Ja hem comentat que *La Vanguardia* dedica un reportatge a la immigració: “Cataluña descubre su fantasma” (4.03.01). No obstant, i a diferència amb la peça d'*El Periódico*

(“Parlant en veu alta”), el reportatge cerca, sobretot, les opinions de personatges polítics o d’algun analista.

A la resta d’informacions la tònica és similar a la dels altres diaris:

«Teresa Losada, presidenta de Bait Al Tahaqfa, asegura que “[el libro de Barrera] es intolerable; produce escalofríos”» (*La Vanguardia*, 1.03.01).

«El portavoz de SOS Racisme, Txema Páez, cree que “es muy peligroso que una persona de tanta relevancia en esta sociedad diga esto”. “Lo suyo —añade Páez— sería que rectificara y que se reconociera como persona racista dispuesta a reeducarse”» (*La Vanguardia*, 1.03.01).

Com a les informacions dels anteriors diaris, els incidents de la rambla són un moment únic per poder conèixer de primera mà l’opinió dels immigrants, encara que sigui només dels de les tancades. No obstant, només ens arriben els crits que dirigeixen a Barrera i el lemes de les seves pancartes:;

“[...]añadió [Barrera] refiriéndose a quienes proferían gritos de ‘racista’ i ‘fascista’” (*La Vanguardia*, 2.03.01).

No hi han les declaracions d’un portaveu que pugui servir per explicar millor el perquè de la manifestació. La informació per tant descriu allò que es veu a la superfície. Si bé, la reproducció dels ‘crits’ fa prou evident que no estan d’acord amb les opinions de Barrera, sobre immigració, per si sols no serveixen per il·lustrar les seves raons i el resultat ofereix una lectura negativa de la forma que tenen els immigrants de mostrar el seu desacord.

A diferència amb la informació dedicada als “grupos de andaluces” en la celebració del Día de Andalucía que sí recull els immigrants com a actors que valoren la globalitat del conflicte (5.03.01). Tot i que, l’eix de la polèmica és la nova immigració i no pas la vella. És el mateix actor qui ho deixa clar durant l’acte quan afirma que,

“ ‘No se puede comparar la inmigración actual con la de los andaluces’, añadió” Francisco García, president de la FCAC

I quan el diari també recull que,

“[García] aseguró que ahora se siente más andaluz que hace 15 años «porque si tú reivindicas que eres catalán me obligas a decir que yo soy andaluz»” (*La Vanguardia*, 5.03.01). (*La Vanguardia*, 5.03.01).

Les paraules del president de la FCAC són com a mínim discriminatòries. A més, no desautoritzen les paraules de Barrera, sinó el fet que l'ex líder d'Esquerra hagi comparat l'immigració andalusa amb la nova, cosa que Barrera no fa (vegis p.117 del llibre *Què pensa Heribert Barrera*). En aquest cas, la incorporació per part de la informació d'unes valoracions amb poca importància però amb cert contingut discriminatori introdueix elements que no s'havia manifestat públicament al conflicte: la diferent consideració entre els propis immigrants.

El País

No hi ha cap diferència notable a les informacions de *El País* amb les dels diaris analitzats abans. I, com en els anteriors informacions analitzades, en el cas dels 'fets de les Rambles' dels immigrants només ens arriba la contundència dels seus crits. Cap declaració, cap raonament. Només allò que tothom qui va ser a les rambles podria haver vist.

"[...] le increparon [a Barrera] con gritos de 'racista' y 'fascista' [...]"
(*El País*, 2.03.01).

Emperò, sí que tenim les valoracions de SOS Racisme sobre la suspensió de l'acte de presentació del llibre de Barrera:

"La organización SOS Racismo también se felicitó por esta anulación"
(*El País*, 2.03.01)

Finalment, i al contrari que la informació de *El Periódico*, les peces complementàries de *El País* només es refereixen a la trajectòria política de Barrera o de les seves relacions amb Jordi Pujol.

b.3. El conflicte està influït per les declaracions de Marta Ferrusola sobre immigració, una setmana abans.

Una setmana abans del 'conflicte Barrera' Marta Ferrusola fa unes conflictives declaracions sobre els immigrants en un acte a Girona. L'oposició política i alguns membres de col·lectius social acusaran a Jordi Pujol de no fer una condemna clara de les paraules de la seva dona. En aquest context, i una setmana després, sorgeix la polèmica amb Barrera, del qual Pujol havia de presentar el llibre. És *La Vanguardia* qui fa manifest el conflicte en reproduir algunes declaracions polèmiques recollides al llibre-entrevista de

Barrera. I serà la primera informació d'aquest diari la que estableixi una correlació entre les dues polèmiques:

“Se da la circunstancia de que unas declaraciones de la esposa del president, Marta Ferrusola, alertando de las consecuencias negativas que para Cataluña puede tener la llegada masiva de inmigrantes extranjeros, desataron la semana pasada una auténtica tormenta política” (*La Vanguardia*, 27.02.01).

Durant la resta del conflicte, algunes informacions dels diferents diaris analitzats també faran servir a Ferrusola com a element contextual de la polèmica amb Barrera:

“Les opinions de Barrera s’han conegut una setmana després de les també polèmiques afirmacions de Marta Ferrusola, dona del president Jordi Pujol, sobre la mateixa qüestió” (*El Periódico*, 28.02.01).

“Los efectos de la polémica desatada por las manifestaciones de Marta Ferrusola y Heribert Barrera están lejos de cesar” (*La Vanguardia*, 4.03.01).

“Ese fue el punto en que, sin citarla, Pujol se distanció de las palabras de su esposa. Marta había llegado a afirmar, entre otras cosas, que el presidente estaba «harto» de entregar pisos sociales a los inmigrantes” (*El País*, 2.03.01).

Alhora, també els diferents actors voldran establir correlacions entre la llavors ‘poc clara’ posició del president davant de les paraules de la seva dona i l’actual amb Heribert Barrea. Aprofitaran, doncs, el record de les paraules de Marta Ferrusola per posar-ho de manifest. Aquest fet es fa evident a algunes de les declaracions que recullen les informacions:

“LA FRASE

Alberto Fernández Díaz:

Les paraules de Barrera i també les més genèriques pronunciades dies enrere per Marta Ferrusola «qüestionen el discurs integrador que prediquen les forces nacionalistes i que sovint a l’hora de la veritat no es practica» (*Avui*, 3.03.01).

“[Iceta] va precisar que quan Pujol i Mas van justificar les crítiques als immigrants de Ferrusola van obrir la porta a declaracions xenòfobes” (*El Periódico*, 28.02.01).

“Pío Cabanillas, en declaraciones a COM-Radio, destacó que el Gobierno «tiene muy claro por dónde vamos, y por dónde vamos probablemente no debe generar la preocupación que en algunos haya podido surgir», como la expresada por Heribert Barrera y Marta Ferrusola”. (*La Vanguardia*, 1.03.01).

“En opinión de Carod, las palabras de Ferrusola o Barrera «han facilitado el trabajo al nacionalismo español, que intenta identificar el catalanismo con las perversiones más grandes de la historia»” (*El País*, 5.03.01).

Les declaracions dels actors, sobretot dels polítics, i les informacions dels diaris reforcen una lectura que unifica les dues polèmiques presentant-les com un mateix problema: les opinions políticament incorrectes sobre la immigració.

La incorporació de Ferrusola al conflicte fa que les informacions l'hagin de descriure:

Diari	Qualificatius
<i>El Periódico</i>	A. Dona del president Pujol (28.02.01; 1.03.01; 2.03.01; 3.03.01) B. de declaracions polèmiques (28.01.01) C. dona de Jordi Pujol (2.03.01).
<i>La Vanguardia</i>	A. Esposa de Pujol (1.03.01; 3.03.01; 5.03.01) B. Esposa del presidente de la Generalitat (27.02.01; 1.03.01)
<i>El País</i>	A. Esposa de Jordi Pujol (28.02.01; 2.03.01; 5.03.01) B. de declaraciones polémicas sobre la inmigración (28.02.01) C. Esposa del presidente (2.03.01) D. de posiciones contrarias a la inmigración (2.03.01)

La descripció de Marta Ferrusola a les informacions de l'*Avui* la trobem, sobretot, en les declaracions d'algun dels actors implicats. D'altra banda, com es pot apreciar les informacions dels diaris circumscriuen la dimensió pública de Marta Ferrusola a la circumstància de *ser la dona de*. Resulta, llavors, sorprenent tota l'atenció mediàtica que van rebre les paraules de Ferrusola.

b.4. Algunes de les declaracions de Barrera no estan prou contextualitzades i no permeten la seva correcta comprensió.

La major part de les declaracions de Barrera sobre la immigració són tretes del llibre *Què pensa Heribert Barrera*. La informació del 27.02.01 de *La Vanguardia* serà la primera de parlar amb Barrera i de reproduir algunes de les opinions recollides al llibre-entrevista d'Enric Vila, per il·lustrar el polèmic pensament del veterà polític. *El Periódico* i *El País*

faran apartats especial a la informació per mostrar els extractes més polèmics. L'únic diari que no ho farà serà l'*Avui*.

A més, en la seva voluntat de denúncia, algunes peces cauen en la tergiversació o mala contextualització de les paraules de l'ex líder d'ERC, la qual cosa porta a la difusió d'idees xenòfobes o discriminatòries que no havien estat expressades pel veterà polític.

D'altra banda, les informacions obvien la resta de contingut del llibre on Barrera fa un repàs a la seva trajectòria política vinculant-la també a la de la història recent de Catalunya. La reproducció només dels passatges controvertits, que no suposen ni de lluny una quarta part de l'obra, afavoreix una lectura en la qual es presenta el conjunt del llibre de Barrera com a polèmic. De fet algunes informacions, com les de *El Periódico*, el qualificaran de "llibre xenòfob" o de "polèmic llibre" (2.03.01).

Observem ara quins són els fragments del llibre que han triat les informacions de cada diari i com les han reproduït.

El Periódico

Les "afirmacions polèmiques" que la informació del 28.02.01 d'*El Periódico* reproduïx són les que segueixen:

L'afirmació reproduïda pel diari	L'afirmació al llibre-entrevista
:: EL CAS AUSTRIAC "Quan Jörg Haider diu que a Àustria hi ha massa estrangers no està fent cap proclama racista; el que vol dir és que vol preservar la societat austríaca tal i com a ell li agrada".	«Creu en aquella teoria segons la qual tots som racistes? No. El que passa és que tots tenim un instint de defensa del nostre territori, que compartim amb els animals. Una altra qüestió és que el concepte de racisme s'hagi anant desviant del seu contingut inicial de manera injustificada. Per mi, el significat antic de racisme és el que és vàlid: és a dir, racista és aquell qui accepta discriminacions en funció de la raça. Però quan el senyor Haider diu que a Àustria hi ha massa estrangers no està fent cap proclama racista. Vol dir que vol preservar la societat austríaca tal com a ell li agrada, tradicional, cosa impossible des del moment que s'hi incorpora de cop un nombre considerable d'estrangers, d'altres llengües i costums, que modifiquen aquesta societat» (pp.114-115).
:: LA IMMIGRACIÓ INTERIOR "Els immigrants de llavors van venir perquè a casa seva es guanyaven malament la vida. Aquí van viure una mica més bé, se'ls va pagar i no crec que els devem res ni que ells ens hagin d'agrair res. El país en conjunt crec que hi va perdre".	«La immigració dels anys seixanta va fer alguna aportació a Catalunya, segons el seu parer? Culturalment, segur que no. D'altra banda, es diu que Catalunya ha estat construïda gràcies als immigrants. No. Els immigrants d'aleshores van venir aquí —tenien dret a fer-ho, legalment ningú no els pot fer cap retret en aquest aspecte— perquè a casa seva es guanyaven la vida malament. Aquí van viure una mica millor, van treballar, se'ls va pagar i no crec que nosaltres els deguem res ni que ells ens hagin

	d'agrair res a nosaltres. El país en conjunt crec que hi va perdre. Trobaria molts arguments. Ara mateix tenim escassetat d'aigua: si en comptes de sis milions en fóssim tres, com a abans de la guerra, no tindriem aquest problema. Qualsevol científic que sigui objectiu sap que el principal problema ecològic és l'excés de població. Tenim gairebé el doble de densitat de població que França i el medi se'n ressent» (p. 118).
:: CATALUNYA "Si continuen els corrents migratoris actuals, Catalunya desapareixerà; a mi no em fa gràcia pensar que la població autòctona quedi reduïda, d'aquí a uns anys, a un 35%".	«Així és una qüestió estrictament econòmica? En part sí. Però en un aspecte més general a mi no em fa cap gràcia pensar que a Catalunya, on la població d'origen autòcton ja és una mica menys de la meitat, d'aquí a uns anys quedi reduïda a un 35%, posem per cas. Això, independentment de les qüestions econòmiques o de si els trobo simpàtics o no. Perquè, de fet, amb els immigrants que he tingut ocasió de conèixer, que, és clar, no són els més pobres, m'hi he trobat la mar de bé. Senzillament és un problema de voler canviar el país. I jo hi estic en contra» (pp.116-117).
:: EL EJIDO "La solució d'El Ejido hauria de ser l'expulsió progressiva dels (estrangers) que hi treballen anar-los substituint per treballadors de la zona fins que en quedés un percentatge acceptable".	«Però miri com vivien... No barregem les coses. Anem en contra de l'explotació, els baixos salaris, etcètera. Però la primera cosa és que no hi haurien d'haver viscut tants allí. Que els senyors que els lloguen haurien d'haver pagat un sou adequat, d'acord. S'hauria de sancionar, i a més durament, les persones que contracten sense papers per estalviar-se la Seguretat Social i que no paguen els salaris corresponents. Però això no justifica de cap manera que la gent d'El Ejido hagin d'acceptar veure's dominats per una gent que han vingut de fora. La solució d'El Ejido al meu entendre hauria de ser l'expulsió progressiva dels qui hi treballen hi anar-los substituint per treballadors de la zona fins que quedés un percentatge acceptable» (p. 115).
:: LA SOLUCIÓ "Per començar, amb una llei d'estrangeria més dura. Que per venir aquí es necessitin papers, un visat i qui estigui en situació il·legal que pugui ser expulsat immediatament del país sense que hi hagi gaires tràmits burocràtics i sense intervenció judicial".	«Amb el discurs que vostè fa com es pot afrontar la realitat? Per començar, amb una llei d'estrangeria més dura i tot que l'anterior. Que per venir es necessitin papers, un visat i que el que estigui en situació il·legal se'l pugui expulsar immediatament sense gaires tràmits burocràtics i sense intervencions judicials i que el que estigui aquí en una situació legal si encara no ha adquirit la nacionalitat i delinqueixi que se l'expulsi. Aquesta és una primera cosa que s'ha de fer. Que tot i això anirà venint gent? Bé, però anirà venint en una quantitat més limitada, que segurament serà tolerable» (p.119).
:: EL MESTISSATGE "No hi guanyem res que aquí es ballin tantes sevillanes, ni que tinguem mesquites i hi hagi un alt percentatge de musulmans".	«Però poden fer alguna aportació positiva aquestes persones que arriben ara? Aquesta és una de les propagandes d'aquest multiculturalisme, segons el qual el mestissatge és un enriquiment. Un enriquiment, per què? A mi que em diguin què hi guanyem que en aquest moment es ballin tantes sevillanes. No hi guanyem absolutament res. Ni que tinguem aquí unes mesquites i hi hagi un percentatge cada vegada més alt de musulmans. No crec que tot això ens beneficiï en res» (pp.117-118).

A la informació, a una peça complementària, és reproduïxen entre cometes les declaracions de Barrera. Això indica al lector que es troba amb una transcripció fidel a com van ser formulades. Algunes de les opinions recollides tot i ser entre cometes vulneren aquest principi. A més d'un reproducció parcial d'allò que diu Barrera, l'elisió del seu cotext presenta algunes declaracions molt més contundents del que, en realitat, són. Vegem-ne ara, els casos amb més problemes.

:: El cas austríac. Comprovem com les paraules de Barrera sobre Haider només s'entenen si unes línies més amunt llegim la definició que el veterà polític fa del racisme. Si llegim la declaració de l'ex president del Parlament, en cap moment afirma compartir les idees de Haider o defensar-les. En tot cas "entén", que no vol dir pas compartir, perquè el líder ultra dretrà defensa l'expulsió d'estrangers d'Àustria. Tot i això la peça farà el següent destacat:

"L'ex líder d'ERC defensa Haider i reclama l'expulsió dels 'sense papers'"

En les declaracions sobre *La immigració interior* Barrera qüestiona sobretot l'aportació cultural feta per la immigració dels 60s i 70s a Catalunya i, en segon, lloc planteja els problemes derivats, com per exemple l'escassetat de recursos com l'aigua. "El país en conjunt crec que hi va perdre" és el corol·lari d'aquestes dues motivacions, vertaderes o no. No obstant, la citació de la informació elideix aquest dos aspectes i l'afirmació apareix, només, com un prejudici contra la immigració sense cap fonament, encara que els que aporta els considerem equivocats. Alhora també s'obvia que Barrera reconeix el dret a immigrar de la immigració dels 60s i 70s.

:: Catalunya. La informació descontextualizta i reuneix dues declaracions recollides en fragments diferents del llibre. "Si continuen els corrents migratoris actuals, Catalunya desapareixerà" la trobem a pàgina 169 i continua: "Això clar si la entenem com una nació amb la seva llengua, la seva cultura i el seva història, i no com un simple territori. Si la immigració es limita a uns nivells raonables, aleshores la cosa és més dubtosa". La segona part de la declaració que recull la informació d'*El Periódico* és a les pàgines 116 i 117. A l'ex líder d'ERC li preocupa un descens de la població i el canvi en el país que això implica. Com no podia ser d'una altra forma, Barrera es declara partidari de la Catalunya tradicional. Algú pot pensar que no cal filar tant prim. No obstant, cal tenir en compte que moltes de les valoracions d'alguns líders polítics seran a partir d'allò que han llegit a la premsa.

Pel que fa a El Ejido i La solució trobem una reproducció literal d'un fragment de les declaracions. En el cas d'El Ejido s'obvia la defensa que Barrera fa d'un salaris justos pels treballadors immigrants i la denúncia velada als empresaris que s'aprofiten dels sense papers. D'altra banda, el qüestionable "percentatge acceptable" d'immigrants al qual es refereix Barrera, no és en absolut un argument exclusiu de l'expresident del Parlament, tal i com es veu en l'afirmació que el mateix *El Periódico* fa al seu editorial del 15 de maig del 2002:

"Per evitar crear bosses de marginalitat és inevitable controlar l'entrada d'immigrants a la vegada que es garanteixi una integració social i laboral sense crispacions als que ja viuen a Espanya. I si la població espanyola pot absorbir nous contingents [...]".

La Vanguardia

La informació combina les declaracions de Barrera en exclusiva a *La Vanguardia* amb fragments del llibre. De fet les declaracions no són presentades com a polèmiques encara que s'insereixin dins la informació els fragments més controvertits. A les informacions d'*El Periódico* o *El País* les opinions es presenten com a "xenòfobes" o "polèmiques" fet que condiciona des del principi la lectura les declaracions.

D'altra banda, a la informació de *La Vanguardia* la majoria de declaracions estan ben contextualitzades i el resultat es prou entenedor i ajustat a allò que Barrera afirma al llibre.

No obstant, hi ha excepcions i el significat d'algunes opinions es veu alterat o maximitzat. Només hem de veure com és titula la informació:

"Barrera dice que la afluencia de inmigrantes hace peligrar la supervivencia de Cataluña" (*La Vanguardia*, 27.02.01).

En concret allò que Barrera diu és:

"La veritat és que veig el futur una mica negre. Si continuen els corrents immigratoris actuals, Catalunya desapareixerà. Això, es clar, si la entenem com a una nació amb la seva llengua, la seva cultura i la seva història, i no com un simple territori" (*Què pensa Heribert Barrera*, p.169).

Com s'aprecia hi ha massa grisos perquè no es reproduïxin. L'única objecció que li podem fer a Barrera és que tingui una visió estàtica de Catalunya. No som davant d'una reflexió xenòfoba, sinó més aviat essencialista sobre el concepte de nació.

El País

Pel que fa a la informació d'*El País* el problema que ofereix no és tan la reproducció de les citacions, que és correcte, sinó l'elecció i presentació dels fragments triats. Anem a pams.

La primera objecció és el titular de la glossa:

“Las ideas xenófobas de un defensor de Haider” (*El País*, 2.03.01)

Això implica que totes les declaracions que es recullen sota aquest titular són xenòfobes. Al cos de la informació s'insisteix en destacar que el llibre d'Enric Vila “ha levantado un gran revuelo por las declaraciones xenófobas del entrevistado” i ens anuncia que la peça fa recopilació dels “extractos de los aspectos más polémicos”. D'altra banda, pressuposa que Barrera és un defensor de Haider. Per justificar-ho reproduirà la mateixa citació que *El Periódico* i que, com ja hem vist, és molt matisable.

A més, la majoria de declaracions que aporta el diari susciten el debat, però en cap cas podem afirmar que siguin totes xenòfobes, alhora que és exagerat també presentar-les com polèmiques. Anem a veure alguns exemple:

DESAPARECER. “Si continúan las corrientes migratorias actuales, Cataluña desaparecerá. Eso, claro está, si la entendemos como una nación con su lengua, su cultura y su historia, y no como un simple territorio. [...]”

La desaparició de la Catalunya a la qual es refereix Barrera és la que coneix, la Catalunya contemporània o ‘tradicional’. En tot cas, contempla com a negatiu el canvi cultural. Opinió que és discutible, però no xenòfoba ni necessàriament polèmica.

BILINGÜISMO. “El bilingüismo estable sólo es posible en una sociedad en la que coexistan dos comunidades separadas. Y ni es una situación deseable, ni es una solución posible en nuestro caso”.

Ens sembla que l'anàlisi de la situació lingüística que fa Barrera és prou encertat.

SOCIEDAD CIVIL. “En cierta manera la sociedad civil es un mito. En parte existe y en parte la forman instituciones subvencionadas por el Gobierno”.

No trobem quina és la polèmica sobre aquest raonament. Només cal veure l'exemple d'algunes ONGs o de les subvencions que reben els grans sindicats obrers o la patronal.

PUJOLISME. “Jordi Pujol es suficientemente joven como para que todavía pueda tener una gran influencia política después de haber dejado la presidencia de la Generalitat. Pensar que el pujolismo se acabará el día tal del año 2003 no tiene ningún sentido. Lo que pasa es que, evidentemente, poco a poco se irá desvaneciendo”.

Es difícil afirmar que les opinions de Barrera sobre el pujolisme tinguin un contingut xenòfob o discriminatori. Continuem amb més frases ‘polèmiques’.

EL ENEMIGO EXTERIOR. “Yo no sé si hay una intención deliberada. Pero es evidente que cualquiera que quiera españolizar Cataluña tiene interés en que la inmigración venga hacia aquí. Es una fórmula eficaz”.

L'únic element controvertit és que Barrera fa planejar l'ombra de la conspiració sobre el caràcter d'alguns moviments migratoris. La resta de l'opinió és lògica. De fet la repoblació per dominar territoris ha estat una pràctica habitual en la història. Podem trobar exemples a la història del nostre país com la repoblació de les Balears sota el regnat de Jaume I, o bé casos més recents com els traumàtics exemples dels conflictes als Balcans.

LOS ‘OKUPAS’. “El derecho a la propiedad es constitucionalmente más fundamental que el derecho a la vivienda y la ocupación de una vivienda es, a todos los efectos, ilegal”.

De fet l'objecció l'hauríem de fer a la Constitució i no pas al missatger.

PONER CONDICIONES. “A los que están aquí en situación legal no les echaría nunca, ni mucho menos. Además, sería liberal con la cuestión de la nacionalización. Pondría las condiciones que se ponen en países como Estados Unidos de América”.

Només si sabéssim el tipus de condicions podríem qüestionar-les. No obstant, la informació no les reproduceix. Les condicions per sí soles, sense més especificacions, no han de ser necessàriament negatives.

LA GENÉTICA Y LA INTELIGENCIA. “Aunque no sea políticamente correcto decirlo hay muchas características de la persona que vienen determinadas genéticamente, y probablemente la inteligencia es una de ellas”.

Qualsevol genetista estaria d'acord (!). L'afirmació de Barrera, emperò, no exclou la societat com un element que en condicioni altres característiques no físiques (psique, el coneixement, etc.).

D'altra banda, la informació sí reproduïx les opinions de Barrera sobre la llei d'estrangeria, l'esterilització dels “dèbils mentals”, la pena de mort o sobre el qüestionament de l'aportació cultural que ha fet o fa la immigració a Catalunya. Aquestes opinions, ben al contrari que les altres sí que desprenen un component discriminatori o xenòfob. Pel que fa a les declaracions sobre ETA mereixen una reflexió que és fora de l'abast d'aquest estudi.

b.5. La cobertura del conflicte és prou diferenciada a cada diari analitzat.

De l'anàlisi de les informacions triades es desprèn una cobertura prou diferenciada a cada diari. Les diferents peces emfasitzen, tematitzen o elideixen diferents aspectes dels fets noticiables entorn al cas Barrera. Per poder comprovar aquesta hipòtesi hem triat dos elements en la cobertura que fan les diferents informacions analitzades: els elements de titulació de les peces centrals i les peces informatives complementàries. Ambdós són indicadors que ens permeten una aproximació i anàlisi qualitativa a la cobertura del conflicte.

Titulars

Pel que fa als titulars, analitzarem només els tres moments que considerem àlgids al conflicte.

LA PRESENTACIÓ DEL CONFLICTE. *La Vanguardia* serà el diari que inicia el fet noticable amb la seva informació del dia 27 d'abril de 2002:

“Barrera dice que la afluencia de inmigrantes hace peligrar la supervivencia de Cataluña”.

No obstant, la informació no qualificarà de polèmiques les expressions de Barrera. El conflicte no esdevindrà polèmic fins al dia següent quan els diferents polítics i membres

de col·lectius comencin a valorar les declaracions. Les diferents informacions del 28.02.01 titulen de la següent manera:

“Les idees xenòfobes de Barrera provoquen un nou escàndol” (*El Periódico*).

“ERC se desmarca de la polèmica postura de Barrera sobre immigración” (*La Vanguardia*).

“ERC desautoriza a Barrera por justificar las ideas xenófobas de Haider” (*El País*).

“ERC censura les opinions de Barrera sobre immigració” (*Avui*)

Com es pot apreciar la diferència principal es dona entre el titular de la peça d'*El Periódico* i la resta on centra tot el problema en les idees de Barrera. La resta de peces ens dirigeixen la mirada cap al conflicte que es dona entre les opinions de l'ex líder d'Esquerra i la postura que adopta ERC.

Pel que fa a *El Periódico* podem veure que en advertir que es tracta d'un “nou escàndol” prepara la relació amb un d'antic. És obvi que per proximitat temporal fa referència al conflicte amb Marta Ferrusola. Les altres informacions no estableixen, com a mínim als seus titulars, aquesta relació.

Centrem-nos ara en la resta de diaris. *El País* canvia el focus de la polèmica, fent que el conflicte es doni per la justificació de les idees de Jörg Haider. Una topicalització que fa que Barrera quedi representat en comunió amb l'ideari del líder austríac. Finalment, al titular de l'*Avui* només el fet que ERC “censuri” a Barrera ens dona elements per saber que les opinions —que el diari no qualifica— són com a mínim compromeses per a la formació catalana. El tret més destacat del titular de *La Vanguardia* és que les qualifica de “polèmiques”.

ELS FETS DE LES RAMBLES. Les diferents informacions del 2.03.01 titulen de la següent manera:

“Grupos de inmigrantes increpan a Barrera tras una entrevista en la que negó ser racista y xenófobo” (*El País*).

“El risc d'incidents fa suspendre la presentació del llibre de Barrera” (*Avui*)

“Gritos de racista y fascista en la Rambla contra Barrera, que tuvo que ser escoltado” (*La Vanguardia*).

“Esbroncada al líder d’ERC a la Rambla” (*El Periódico*).

La principal característica és que tots els titulars, tret del d’*El País*, elideixen el subjecte de l’esbroncada o dels possibles incidents. Potser el titular més interessant és el de l’*Avui* que ens situa en un escenari en el qual el principal tema és la presentació del llibre. Per saber què va passar a les rambles hem d’anar al cos de la informació. A més, el fet de dir “risc d’incident” pressuposa que no hi va haver cap incident, així l’esbroncada a Barrera a les Rambles de Barcelona retrocedeix fins a la reraguarda de la peça informativa.

La Vanguardia, per la seva part, en focalitza part de l’atenció en la gravetat dels fets que queda de manifest pel fet de què Barrera hagués de menester escolta.

LES OPINIONS DEL GOVERN. Les diferents informacions sobre la intervenció del govern titulen de la següent manera:

“El Govern utilitza el llibre de Barrera per desqualificar els nacionalistes”
(*El Periódico*, 1.03.01).

“El Gobierno censura las palabras de Barrera y Ferrusola sobre los inmigrantes”
(*La Vanguardia*, 1.03.01).

“Cabanillas critica la “obsesión” nacionalista” (glossa *La Vanguardia*, 3.03.01).

“El cas Barrera degenera en una ofensiva contra el nacionalisme” (*Avui*, 3.03.01).

La informació de *El País* recollirà la denúncia d’una ofensiva contra el nacionalisme el dia 5.03.1.:

“Avantítol: Los partidos catalanistas consideran que existe una ofensiva contra el nacionalismo

Títol: **PSC y PP aceptan la oferta de Pujol para hablar de inmigración, pero critican el retraso con que llega**”

El titular d'*El País* presenta la denúncia de d'una suposada ofensiva contra el nacionalisme com una "consideració" dels catalanistes. En fer aquesta tria lèxica la informació deixa en mans del lector creure que això sigui cert o no. Ben al contrari que els titulars dels altres tres diaris d'àmbit català que creuen que sí que hi ha una càrrega contra el conjunt del catalanisme.

Pel que fa a *La Vanguardia*, el seu titular es centra en la censura a les crítiques de Barrera a la immigració, tot i que a la resta de la peça es reproduïxen les declaracions de Pío Cabanillas carregant contra el catalanisme. A més en fer servir "censura" és presenta l'actitud del govern com d'un rebuig absolut a les paraules i posició de Barrera. Lectura que no seria tan evident amb verbs com "desautoriza" o "critica". Pel que fa al titular de la glossa, el més destacat és el poc informatiu i entenedor que resulta. Què vol dir que "critica la «obsesión» nacionalista"? De quina obsessió es tracta?

La resta d'informacions ratifiquen amb més o menys força l'existència d'una càrrega contra el nacionalisme. Així el titular d'*El Periódico*,

"El Govern utilitza el llibre de Barrera per desqualificar els nacionalistes"
(*El Periódico*, 1.03.01).

denuncia un cert oportunisme del govern per aprofitar l'ocasió per atacar el nacionalisme, com queda clar en dir "utilitza les paraules de Barrera". El titular de l'*Avui*,

"El cas Barrera degenera en una ofensiva contra el nacionalisme" (*Avui*, 3.03.01).

també anuncia aquesta dinàmica, però amb grans diferències. Primer amb una elisió del subjecte de l' "ofensiva" que denuncia. Fet que per la seva ambigüïtat permet una lectura que magnifica l'agent de l'acció contra el catalanisme, ja que no es constreny només al Govern. En segon lloc, amb l'ús del verb "degenera" i que presenta el conflicte en un estadi de degradació. I finalment, amb "ofensiva" que implica l'acció d'emprendre un atac, en aquest cas, contra el "catalanisme". Confon, en tot cas, una part del catalanisme per tot el catalanisme.

Les peces complementàries a les informacions centrals

Les peces que es fan servir per complementar o contextualitzar la polèmica són un bon indicador per verificar el tractament diferenciat que ha rebut el conflicte a cada diari. Com hem vista en apartats anteriors, tant *La Vanguardia* com *El Periódico* han publicat dos reportatges on s'intenta aprofundir en el tema central de la polèmica originada per

les paraules de Barrera: la immigració. La diferència entre les dues peces informatives és que la d'*El Periódico* ("Parlant en veu alta", 4.03.01) recull les opinions de diferents nouvinguts sobre la immigració. La de *La Vanguardia*, per contra només es centra en les valoracions de diferents personatges polítics o d'algun expert en immigració.

La Vanguardia, també aportarà una informació sobre els electors classificats per partit i la seva opinió sobre la immigració ("El voto del miedo", 4.03.01). Els resultats mostren com el recel davant la immigració és manifest entre els electors dels diferents partits. La conclusió pragmàtica de la peça evidencia que les opinions xenòfobes no són exclusives del catalanisme polític ni de la societat catalana. El diari ofereix també una informació on s'explica la "dura legislación alemana" (3.03.01) sobre els delictes d'incitació a l'odi racial o la manifestació d'opinions racistes o xenòfobes. *La Vanguardia* dedicarà una entrevista a en José Montilla, PSC, (5.03.01) que només aporta més valoracions sobre el conflicte i sobre la possible responsabilitat de Pujol. O la de Carod-Rovira (4.03.01) que serveix al líder d'Esquerra per explicar millor les distàncies entre el projecte nacional d'ERC i la concepció que Barrera té de com hauria de ser Catalunya. I la notícia entrevista amb Villatoro, director del Grup Enciclopèdia Catalana, justificant perquè el llibre no es retirarà de les llibreries (3.03.01). *La Vanguardia* serà l'únic diari dels analitzats que també publiqui una entrevista amb l'ex president del Parlament (1.03.01) a la seva secció La contra, dedicada molt sovint a una entrevista amb l'autor o autora d'un llibre. El mateix dia trobem una glosa en una informació sobre el cas Barrera una glosa titulada: "Un confuso contacto 'nazi'".

L'*Avui*, per la seva part, no fa informacions complementàries a l'explicació del conflicte. *El País*, per contra, sí que en fa i són les que més es diferencien dels altres diaris. Les peces complementàries d'*El País* informen sobre la relació política de Pujol i Barrera, element que explicaria la presència del president de la Generalitat en l'acte de presentació del llibre del exdirigent republicà, acte finalment cancel·lat. D'altres peces també resumeixen la biografia política del veterà polític d'ERC.

El País

:: SOBRE BARRERA. La primera peça complementària, del 2.03.01, és una informació resum sobre la trajectòria política i personal d'Heribert Barrera.

"Un nacionalista de la línia dura

Heribert Barrera participa de la escuela del catalanismo más esencialista"

El veterà polític no en resulta gaire afavorit. L'estratègia discursiva i el to de la peça estan resumits al seu titular.

Una altra informació complementària és l'entrevista a Francesc Candel, autor de *Los otros catalanes*, i que acompanya una informació sobre l'acte d'ERC amb diversos col·lectius socials. La ironia de la declaració del titular és un toc de consciència per aquells que comparteixen les idees de Barrera i una picada d'ull pels que es mostren en contra.

“«¡Pero si los catalanes tienen una virgen negra!»” (3.03.01).

SOBRE LA RELACIÓ DE PUJOL I BARRERA. La informació que hem trobat complementa una peça en la qual s'explica la suspensió de l'acte on Pujol havia de presentar el llibre de Barrera.

“Lo que Pujol le debe a Barrera: la presidencia” (*El País*, 2.03.01).

La peça complementària serveix per il·lustrar els possibles motius de Pujol per mantenir fins al final la intenció de presentar el llibre de Barrera. No obstant, la descripció que fa la informació de la relació entre els dos polítics no està exempta de valoracions que van més enllà del to estrictament informatiu:

“Si hay algún político con el que Pujol está en deuda, éste es Heribert Barrera i Costa (Barcelona, 1927), ex secretario general de ERC y ex presidente del Parlament. Pujol le debe a Barrera nada menos que la presidencia de la Generalitat, que en 1980 consiguió gracias al apoyo casi gratuito de los diputados de ERC en la cámara catalana”.

Emperò, la imatge de Pujol també es veu de retruc encara més tacada amb les descripcions que de Barrera i les decisions que va prendre fa el periodista al mateix article:

“Entre su identidad como nacionalista y como político de izquierdas, Barrera escogió la nacionalista y rechazó sumar los diputados de su partido, como podría haber hecho, a los de la izquierda”.

De fet no és gens estrany aquest to a algunes informacions d'*El País* si atenem que el perfil ideològic del diari³, que s'expressa en la seva línia editorial, és antipujolista.

³ GIRO i MARTÍ, X. *Anàlisi crítica del discurs sobre el nacionalisme i identitat als editorials de la premsa diària publicada a Catalunya des de la transició fins al govern del PP (1977-1996)*. Tesi de doctorat UAB.

b.6. Les informacions analitzades aporten declaracions valoratives de personatges públics i no pas arguments que desautoritzin les declaracions de Barrera.

La hipòtesi és vàlida, però amb una excepció. La major part de declaracions que es recullen a les informacions analitzades són de polítics i es reproduïxen amb independència de la informació que puguin aportar. En el cas Barrera són només valoracions a les paraules de l'ex president del Parlament. No hi ha un raonament que expliqui per què Barrera està equivocat. Més aviat hi ha una denúncia de les paraules perquè s'allunyen del llenguatge públic políticament correcte sobre immigració.

"LES FRASES

Jordi Pujol *President de la Generalitat*. "En el tema de la immigració, el meu desacord amb Barrera és profund". (*Avui*, 2.03.01)

"Pasqual Maragall se mostró «sorprendido» de que sea Barrera, un político al que aprecia, quien haya defendido estas tesis" (*El País*, 28.02.01).

Fins i tot, i tal i com hem vist a la hipòtesis sobre declaracions, quan parlen els portaveus d'ONGs per comptes dels immigrants, només ens apareixen opinions que desautoritzen les paraules de Barrera.

Sense la presència de raonaments per desmuntar les opinions de Barrera, arribar a compartir o no les opinions de l'exlíder d'ERC depèn de la convicció personal indiscutible de cadascú. Les informacions passen de poder oferir una lectura pedagògica que ens ajudi a entendre la polèmica, a ser simplement altaveus de les opinions de Barrera. Així doncs, qui ja pensi com el veterà polític reforçarà la seva opinió, ja que no està sol, i aquell que ja tenia una opinió contrària a opinions semblants, la mantindrà.

No obstant, i com a petita excepció a la hipòtesi, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *El País*, publiquen tres informacions, el resultat global de les quals, és un intent d'anar més enllà de la valoració i aprofundir en el terreny de la comprensió: "Parlant en veu alta"; "Cataluña descubre su fantasma", i l'entrevista a Francesc Candel.

Tot i aquesta aportació, el conjunt de les informacions recullen la denúncia de les opinions, però estan mancades d'arguments contraris.

5.3. Consideracions sobre els objectius

Objectiu 1. Analitzar si la cobertura informativa reflecteix la complexitat del conflicte.

El conjunt de les informacions analitzades no reflecteixen la complexitat del conflicte. La cobertura informativa no contempla, en general, com a actors del problema als immigrants. Apareixen només en peces que descriuen situacions tenses i la seva presentació, quan hi és, esdevé poc favorable.

A l'hora d'explicar els posicionaments dels immigrants, les informacions recorren a portaveus d'ONG i sindicats. Aquest fet no és del tot negatiu ja que mostra posicions contràries a manifestacions xenòfobes a la societat d'acollida. No obstant, el seu efecte positiu s'anul·la quan a les informacions es combina una presentació poc favorable dels immigrants —com a agents de manifestacions amb incidents,...— amb les posicions raonades de portaveus dels sindicats o ONG.

Finalment, hem trobat que les declaracions dels actors no estan prou contextualitzades. Manquen, per exemple, al·lusions a polèmiques que cohabiten amb el conflicte, que hi estan relacionades —com les tancades o la llei d'estrangeria— i que ajudarien a una correcta descodificació de la complexitat i dimensió del problema.

Objectiu 2. Estudiar si el discurs periodístic segueix o obvia les línies del manual d'estil per a les minories ètniques.

La cobertura del cas Ferrusola i Barrera és mostra sobredimensionada si atenem, sobretot, a la rellevància i responsabilitat política dels dos implicats i a la quantitat d'informacions que hi dediquen els diaris. Així doncs, i en contra del que recomana el *Manual d'estil per a les minories ètniques*, s'ha potenciat la creació d'una informació negativa que es limita a demonitzar Ferrusola i Barrera per les seves opinions sobre la immigració. Sense oferir un contrapunt informatiu en el qual quedin reflectits arguments que desautoritzin les declaracions dels dos personatges. Per contra, només disposem d'un retaule de valoracions.

El manual d'estil també recomana l'equanimitat de les fonts d'informació. Com hem vist en el primer objectiu els immigrants no apareixen com actors en conflicte i en conseqüència no es recullen les seves declaracions.

Objectiu 3: Estudiar si el discurs de les informacions reforça o afebleix postulats racistes, xenòfobs o discriminatoris subjacents a la societat.

La reiteració de la desqualificació de Barrera i Ferrusola sense aportar arguments de contrapunt de les seves opinions demonitza també aquells que es poden sentir identificats amb les idees dels dos personatges i dificulten una diàleg constructiu. Les informacions no van més enllà d'una denúncia del que és políticament incorrecte en el tema de la immigració.

Sense la presència d'argument a les informacions que desautoritzin a Barrera i Ferrusola no s'aporten eines que serveixin per contrastar les opinions del qui està en contra de la immigració.

CONCLUSIONS

1. L'absència de les opinions de partidaris de les manifestacions de Barrera i Ferrusola reforça una lectura en la qual els dos personatges esdevenen una excepció sobre el conjunt de la societat. És a dir, la xenofòbia com un virus que cal aïllar per evitar-ne el contagi social. Per contra una cobertura en la qual s'ofereixin els arguments contraris a possibles opinions xenòfobes afavoreix la creació de plataformes de diàleg d'acostament de posicions enfrontades.
2. La cobertura de la polèmica de Ferrusola i Barrera revela que els diaris consideren conflictives les crítiques cap a la immigració. I el fet de nodrir les informacions amb la crítica de personatges públics sobre Barrera i Ferrusola, com element principal de les informacions, permet a alguns diaris presentar-se com a defensors de posicions progressistes sobre la immigració.
3. La polèmica al voltant de les paraules de Marta Ferrusola i Heribert Barrera és sobredimensionada pels diaris analitzats. De fet la cobertura és incoherent amb la imatge que les informacions transmeten dels dos personatges. Heribert Barrera es presenta com el veterà polític de 83 anys i exlíder d'ERC i expresident del Parlament de Catalunya.

Ferrusola es descrita com la dona del president o de Jordi Pujol. Ambdós sense cap responsabilitat política institucional.

4. La presentació que les informacions dels diaris fan de Marta Ferrusola, presentant-la només com la *dona de* reforça lectures masclistes subjacents a la societat sobre la dimensió pública de la dona.

5. La deformació d'algunes de les declaracions de Barrera afavoreix la presència de noves lectures negatives sobre la immigració no contingudes en les pròpies opinions de l'exlíder d'ERC.